

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

Цуркан-Сайфуліна Ю.В.

**ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА
ТА КОМУНІКАЦІЙНІ НАВИЧКИ
В ПРАВООХОРОННІЙ СФЕРІ**

*Навчально-методичний посібник
до програми підготовки здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня 262 «Правоохоронна діяльність»*

УДК 174.4:351.74

Рекомендовано до друку рішенням кафедри загальнотеоретичної юриспруденції та прав людини
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська
юридична академія»

Протокол № 10 від 20.05.2025 року

Рекомендовано до друку

Навчально-методичною радою Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»,

Протокол № 9 від 27 травня 2025 р.

Рецензенти:

Зварич Р. В. доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права імені академіка
УАН о. Івана Луцького ЗВО «Університету Короля Данила»

Чорномаз О. Б. доцент кафедри поліцейської діяльності факультету № 2 Львівського
державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Автори-укладачі:

Цуркан-Сайфуліна Ю.В.- д.ю.н., професор, заступник директора з наукової роботи
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету
«Одеська юридична академія».

Професійна етика та комунікаційні навички в правоохоронній сфері :
Навчально-методичний посібник до програми підготовки здобувачів вищої
освіти другого (магістерського) рівня спеціальності (262 «Правоохоронна
діяльність»)/Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Чернівці, 2025. 107с.

*Навчально-методичний посібник підготовлений відповідно до програми навчальної дисципліни
«Професійна етика та комунікаційні навички в правоохоронній сфері» для здобувачів другого
(магістерського) рівня спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність».*

*Посібник охоплює питання формування морально-етичних засад діяльності правоохоронця, його
професійної відповідальності, комунікативної компетентності, умінь конструктивної взаємодії у
службовому колективі та з громадськістю. У посібнику системно висвітлено зміст основних
етичних принципів правоохоронної служби, норми службового етикету, питання вербальної та
невербальної комунікації, методи подолання конфліктів, засади медіації та емоційної саморегуляції,
а також правила взаємодії зі засобами масової інформації.*

*Посібник розрахований на магістрів спеціальності «Правоохоронна діяльність», викладачів,
науково-педагогічних працівників, а також практичних працівників сектору безпеки й правопорядку,
які прагнуть підвищити рівень професійної культури, моральної відповідальності, комунікативної
компетентності та ефективності взаємодії в умовах сучасних викликів правоохоронної діяльності.*

©Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»,
2025

© Цуркан-Сайфуліна Ю.В., 2025

ЗМІСТ

Пояснювальна записка ...	4
Тематичний план навчальної дисципліни ...	6
Лекційний матеріал ...	7
Плани семінарських і практичних занять ...	72
Контрольні питання ...	74
Завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів ...	77
Кейси ...	79
Інтерактивні вправи ...	83
Теми доповідей ...	85
Тести ...	88
Глосарій ...	94
Питання до заліку ...	98
Література ...	100

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Професійна етика та комунікаційні навички в правоохоронній сфері» є важливим освітнім компонентом підготовки магістрів за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», оскільки забезпечує формування у здобувачів морально-етичних орієнтирів, комунікаційної компетентності та високої культури професійної поведінки, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків і зміцнення довіри суспільства до правоохоронних органів.

Курс спрямований на оволодіння етичними принципами державної служби, розвиток навичок професійного спілкування, опанування технік вербальної й невербальної комунікації, а також формування здатності приймати виважені рішення у морально складних та конфліктних ситуаціях. Особлива увага приділяється дотриманню етичних стандартів у щоденній діяльності, ролі морального вибору, запобіганню зловживанню владними повноваженнями, розвитку культури службового спілкування та емоційної стійкості працівників правоохоронної сфери.

Курс покликаний сформувати у студентів цілісне уявлення про професійну етику як систему моральних принципів, норм і цінностей, що визначають поведінку службовця у взаєминах із громадянами, колегами, керівництвом і державою. Вивчення дисципліни сприяє усвідомленню взаємозв'язку між правом і мораллю, розвитку етичної відповідальності, удосконаленню комунікаційних навичок і здатності ефективно взаємодіяти у колективі, з громадськістю та засобами масової інформації.

У межах дисципліни розглядаються питання моральних і правових основ професійної етики, етичних принципів правоохоронної служби (законність, гуманізм, справедливість, неупередженість, доброчесність, служіння суспільству), культури спілкування, службового етикету, подолання комунікаційних бар'єрів, управління конфліктами, медіації, а також профілактики стресу і професійного вигорання. Окремий акцент робиться на питаннях публічної комунікації, взаємодії зі ЗМІ, формуванні позитивного іміджу служби та міжнародних етичних стандартах правоохоронної діяльності.

Предметом дисципліни є етичні засади, принципи і комунікаційні механізми, що регулюють поведінку правоохоронців у процесі виконання службових повноважень та у взаємодії із суспільством.

Метою курсу є підготовка фахівців, здатних дотримуватися професійних етичних стандартів, застосовувати комунікаційні навички у практичній діяльності, приймати морально обґрунтовані рішення, забезпечувати довіру громадян до правоохоронних органів і підтримувати високий рівень корпоративної культури служби.

Завдання дисципліни полягають у формуванні:

- здатності розуміти сутність і зміст професійної етики правоохоронця;
- уміння дотримуватися етичних принципів і моральних норм у службовій діяльності;
- навичок ефективної вербальної та невербальної комунікації;
- уміння долати бар'єри у спілкуванні та будувати конструктивні взаємини у колективі;
- здатності діяти доброчесно в умовах конфлікту інтересів і морального вибору;
- компетентності у сфері медіації, переговорів і врегулювання конфліктів;
- навичок емоційної саморегуляції, стресостійкості та профілактики професійного вигорання;
- уміння формувати позитивний імідж правоохоронної служби, взаємодіяти зі ЗМІ та громадськістю на засадах відкритості й доброчесності.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів культури професійної поведінки, аналітичного та критичного мислення, здатності приймати морально відповідальні рішення, підтримувати високі стандарти публічної служби, ефективно комунікувати у складних соціальних умовах і діяти відповідно до принципів верховенства права та служіння суспільству.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Назва тем
Тема 1.	Професійна етика правоохоронця: поняття та зміст
Тема 2.	Етичні принципи та цінності правоохоронної служби
Тема 3.	Комунікація як складова професійної діяльності правоохоронця
Тема 4.	Культура спілкування та службовий етикет
Тема 5.	Конфлікти у правоохоронній сфері та шляхи їх вирішення
Тема 6.	Стрес та емоційна регуляція у професійній діяльності
Тема 7.	Етика взаємодії з громадськістю та ЗМІ
Тема 8.	Професійна етика у міжнародному та міжвідомчому співробітництві

ЛЕКЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

ТЕМА 1. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВООХОРОНЦЯ: ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ

1. Поняття професійної етики в правоохоронній діяльності

Професійна етика правоохоронця є основою формування високої культури державної служби у сфері правопорядку. Вона визначає **моральні орієнтири** та норми поведінки, якими має керуватися службовець у щоденній роботі, і водночас формує **довіру громадян до правоохоронних органів**. Для сучасного українського суспільства, що переживає трансформації та зовнішню агресію, питання **добročесності, гуманізму та законності** в роботі правоохоронців є критично важливими. Лише **поєднання моральних стандартів із неухильним виконанням правових норм** здатне забезпечити легітимність влади та повагу до правоохоронної системи.

Професійна етика - це система **моральних принципів і правил**, що регламентують поведінку службовців як у службових відносинах, так і у взаємодії з громадянами. Вона ґрунтується на **загальнолюдських цінностях - гідності людини, справедливості, неупередженості, чесності, відповідальності та служінні суспільству**. Ці цінності не є приватною мораллю кожного окремого працівника, а становлять **обов'язковий компонент державної служби**.

У національному законодавстві вимоги професійної етики правоохоронців закріплені у **Конституції України, у Законі України «Про Національну поліцію, у Дисциплінарному статуті Національної поліції, а також у Кодексі поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку** (Генеральна Асамблея ООН, резолюція №34/169 від 1979 р.). Ці акти встановлюють, що **повага до прав і гідності людини та верховенство права** є базовими принципами діяльності правоохоронців.

Етичні стандарти доповнюють правові норми, створюючи **внутрішні моральні орієнтири** для прийняття рішень у складних або непередбачуваних обставинах. **Право** встановлює зовнішні межі дозволеного й санкції за порушення, тоді як **етика** формує **внутрішню дисципліну та культуру поведінки**. Наприклад, закон

визначає порядок застосування сили, а етичний принцип вимагає використовувати її лише у крайньому разі, пропорційно загрозі та з повагою до гідності особи.

Моральний вибір правоохоронця особливо проявляється у кризових ситуаціях: під час конфлікту між наказом керівника й законом, у випадках **конфлікту інтересів**, спокуси прийняти винагороду, у стресових умовах, що вимагають негайного рішення. Вибір на користь закону та суспільного блага є показником **зрілості та доброчесності** службовця. Розуміння етичних стандартів і здатність дотримуватися їх на практиці визначають рівень **професійної відповідальності** правоохоронця.

Дотримання цих принципів у щоденній роботі формує **довіру громадян до правоохоронних органів** і підвищує **авторитет державної влади**. Правоохоронець виступає не лише представником органів примусу, а й моральним прикладом дотримання норм співжиття у демократичному суспільстві.

2. Етичні стандарти і моральні принципи службовця

Етичні принципи та цінності правоохоронної служби становлять моральний фундамент, який визначає характер поведінки правоохоронця та його взаємини із суспільством, колегами й державними інституціями. Вони забезпечують не лише дисциплінованість та підзвітність у службовій діяльності, а й формують довіру громадян до органів правопорядку. Сучасна правоохоронна система України має ґрунтуватися на поєднанні **верховенства права та професійної моралі**, що особливо важливо в умовах воєнних викликів і реформ державного управління.

Ключовим орієнтиром у системі цінностей є **принцип законності**. Він означає, що правоохоронець зобов'язаний діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачений законом. Це не просто юридична вимога, а й етичний обов'язок, адже **дотримання закону гарантує передбачуваність рішень, захищає громадян від свавілля та формує довіру до влади**.

Другим визначальним орієнтиром є **принцип гуманізму**. Він зобов'язує службовця визнавати найвищу цінність людського життя та гідності, ставитися до кожної особи як до рівноправного учасника суспільних відносин, мінімізувати застосування примусу і фізичної сили та обирати такі засоби впливу, які не принижують

людську гідність.

Третім стрижневим орієнтиром є **принцип справедливості**. Він передбачає рівне ставлення до всіх громадян незалежно від соціального статусу, національності, політичних переконань чи інших ознак. Справедливість вимагає об'єктивності та безсторонності у прийнятті рішень, а також неухильного дотримання процедур, передбачених законом.

Четвертий важливий орієнтир - **принцип неупередженості**. Він передбачає уникнення будь-яких форм дискримінації або привілеїв, а також відмову від дій під впливом особистих симпатій, політичних чи комерційних інтересів. Неупередженість зміцнює авторитет правоохоронної служби та гарантує громадянам рівний захист їхніх прав.

П'ятий фундаментальний орієнтир - **принцип доброчесності та відповідальності**. Він полягає у чесному й сумлінному виконанні обов'язків, у готовності звітувати за власні дії та рішення, у дотриманні високих моральних стандартів навіть у ситуаціях, де відсутній прямий правовий примус. Відповідальність за неетичні дії не обмежується дисциплінарними санкціями, а часто призводить до втрати довіри суспільства.

Шостий ключовий орієнтир - **служіння суспільству**. Цей принцип визначає, що правоохоронець має ставити публічний інтерес вище за приватний, працювати на захист прав і свобод громадян та забезпечення безпеки держави. Служіння суспільству є ознакою справжнього професіоналізму й духовної зрілості.

Складним етичним викликом є ситуації **конфлікту цінностей**. Іноді службові накази, суспільні очікування чи особисті інтереси можуть суперечити базовим етичним принципам або вимогам закону. У таких випадках правоохоронець має ухвалювати рішення на користь **верховенства права, гуманізму та публічного блага**, що потребує високого рівня професійної свідомості та моральної стійкості.

Особливу роль у підтриманні єдиних стандартів поведінки відіграють **етичні кодекси та міжнародні стандарти**. Вони формують рамки службової поведінки, зобов'язують уникати конфлікту інтересів, протидіяти корупції, дотримуватися принципів прозорості та доброчесності. Найважливішими серед них є **Кодекс поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку (ООН,**

1979 р.), **Європейський кодекс поліцейської етики** (Рада Європи, 2001 р.), а також національні нормативно-правові акти, що регламентують діяльність поліції та інших правоохоронних органів.

Основні етичні принципи та цінності правоохоронної служби:

1. **Законність** - діяльність виключно у межах і способах, визначених законом.
2. **Гуманізм** - повага до гідності особи та пріоритет захисту її прав.
3. **Справедливість** - рівність перед законом і неупереджене ставлення.
4. **Неупередженість** - відсутність дискримінації та особистих уподобань.
5. **Доброчесність і відповідальність** - чесність у виконанні обов'язків і готовність звітувати за власні рішення.
6. **Служіння суспільству** - пріоритет публічного інтересу над приватними вигодами.

Дотримання цих принципів забезпечує стабільність правопорядку, підвищує ефективність діяльності правоохоронних органів і формує довіру громадян до держави. **Етичні засади є не лише професійним обов'язком, а й моральним дороговказом**, що визначає поведінку правоохоронця навіть у найскладніших і конфліктних ситуаціях, коли від нього залежить безпека й захист прав людини.

3. Взаємозв'язок професійної етики та правових норм

Комунікація у правоохоронній діяльності є не менш важливою складовою, ніж знання законодавства та професійні навички. Вона визначає якість взаємодії правоохоронця з громадянами, колегами, керівництвом та представниками інших інституцій. Ефективне спілкування дозволяє не лише передавати інформацію, а й будувати довіру, підтримувати психологічний контакт, запобігати конфліктам і забезпечувати результативність правоохоронної роботи.

Професійна комунікація охоплює усі форми взаємодії, що виникають під час виконання службових обов'язків: від оперативних завдань до офіційних переговорів і публічних

виступів. У правоохоронній службі вона має свої особливості через підвищену відповідальність, формалізованість процесів та необхідність дотримання законності. Успішна комунікація ґрунтується на чіткості, точності та доброзичливості у вираженні думок, а також на вмінні слухати співрозмовника та коректно реагувати на його поведінку.

Важливо розрізняти **види професійної комунікації**:

1. **Вербальна комунікація** - це усне та письмове мовлення, використання юридично коректної лексики, дотримання службового етикету. У правоохоронній сфері значення має чіткість формулювань, відсутність двозначності та вміння добирати тон і стиль відповідно до ситуації.

2. **Невербальна комунікація** - жести, міміка, постава, зоровий контакт, дистанція у спілкуванні. Ці засоби часто визначають успішність контакту, особливо у спілкуванні зі стресованими або агресивними особами.

3. **Інституційна комунікація** - офіційні канали обміну інформацією у межах правоохоронного органу та між відомствами. Вона передбачає дотримання правил службового документообігу, ієрархії та конфіденційності даних.

4. **Публічна комунікація** - виступи перед громадськістю, взаємодія із засобами масової інформації, коментування подій. Цей вид комунікації формує імідж правоохоронних органів у суспільстві.

Ефективна комунікація у службовій діяльності передбачає також **здатність долати бар'єри спілкування**. Такими бар'єрами можуть бути емоційна напруженість, недовіра громадян до правоохоронних органів, різниця у віці, мові чи культурному досвіді, професійна термінологія, що не зрозуміла співрозмовнику. Подолання цих бар'єрів вимагає від правоохоронця терпіння, гнучкості та вміння адаптувати стиль спілкування до ситуації та конкретної аудиторії.

Окрему роль у роботі правоохоронця відіграє **спілкування з особами, що перебувають у стресі чи конфліктному стані** - підозрюваними, свідками, потерпілими. У таких випадках необхідні підвищена уважність, контроль власних емоцій, уміння налагоджувати контакт без загострення ситуації. Правоохоронець

має виявляти емпатію, але водночас залишатися об'єктивним і дотримуватися процесуальних норм.

Важливим аспектом є **стратегії комунікації у кризових ситуаціях**. В умовах загрози життю та безпеці громадян, у надзвичайних подіях чи масових заворушеннях комунікація стає інструментом стабілізації та запобігання паніці. Службовець повинен діяти чітко, лаконічно, не допускати двозначних висловлювань, демонструвати спокій та впевненість. Успішне володіння такими стратегіями значно знижує ризик ескалації конфлікту й сприяє збереженню порядку.

Можна виокремити основні орієнтири ефективної професійної комунікації правоохоронця:

1. **Чіткість і точність висловлювань** - уникнення двозначності та зайвої складності.
2. **Контроль невербальних сигналів** - свідоме використання жестів, міміки та пози для підтримання контакту і довіри.
3. **Дотримання службового етикету** - шанобливе ставлення до співрозмовника та коректність у публічних виступах.
4. **Подолання бар'єрів спілкування** - вміння знайти спільну мову з різними категоріями громадян.
5. **Здатність працювати у кризових і конфліктних умовах** - уміння зберігати спокій та керувати ситуацією через комунікацію.
6. **Етичність і прозорість у передаванні інформації** - дотримання професійних і правових норм при взаємодії з громадянами та ЗМІ.

Комунікація у правоохоронній діяльності - це не лише технічна навичка, а **професійна компетентність**, яка безпосередньо впливає на довіру суспільства до правоохоронних органів і на ефективність забезпечення правопорядку. Службовець, який володіє культурами вербального й невербального спілкування, здатен ефективніше діяти у звичайних та кризових умовах, запобігати конфліктам і сприяти зміцненню авторитету своєї служби.

4. Моральний вибір у діяльності правоохоронця

Культура спілкування та службовий етикет правоохоронця є важливою складовою професійної компетентності та довіри громадян до правоохоронної системи. Вони визначають не лише зовнішній вигляд та манери, а й уміння налагоджувати ділову комунікацію, коректно висловлюватися та дотримуватися норм поведінки в різних службових ситуаціях. Сучасне суспільство очікує від представників правоохоронних органів високої культури у спілкуванні як із громадянами, так і з колегами, адже це безпосередньо впливає на імідж служби та ефективність виконання завдань.

Культура спілкування у правоохоронній діяльності передбачає вміння дотримуватися моральних і правових норм під час комунікації, повагу до особистості співрозмовника, уміння чітко й коректно передавати інформацію. Вона є невід'ємною складовою професійної етики та визначає стиль поведінки службовця як у повсякденній роботі, так і в екстремальних умовах.

Важливе місце в структурі культури спілкування займає **службовий етикет**. Це система правил і традицій поведінки, що забезпечує належний рівень взаємин у колективі, при взаємодії з керівництвом, громадянами та іншими державними інституціями. Дотримання етикету не є формальністю - воно сприяє зміцненню дисципліни, злагодженій роботі підрозділів і створює атмосферу взаємної поваги.

Основні орієнтири, що визначають культуру спілкування та службовий етикет правоохоронця:

1. **Повага до особистості** - коректне ставлення до кожного незалежно від соціального статусу, етнічної належності, віку чи світоглядних переконань. Це виявляється у ввічливому звертанні, униканні образливих слів та жестів, дотриманні етичних стандартів навіть у конфліктних ситуаціях.

2. **Дотримання ділового та публічного етикету** - уміння належним чином спілкуватися на нарадах, під час переговорів, при виступах перед громадськістю та у взаємодії з журналістами. Тут важливі чіткість мови, логічність аргументів, відсутність емоційних вибухів та надмірної фамільярності.

3. **Професійна мова як інструмент впливу** - використання юридично коректної та водночас доступної для розуміння лексики. Чітке, зрозуміле формулювання рішень і пояснень дозволяє уникнути непорозумінь і підвищує довіру до службових дій.

4. **Самоконтроль і культура невербального спілкування** - уміння керувати тоном голосу, мімікою, жестами та зберігати витримку навіть у складних ситуаціях. Зовнішні прояви поведінки часто впливають на ставлення громадян не менше, ніж зміст сказаного.

5. **Дотримання стандартів зовнішнього вигляду** - охайність форми, дотримання службового дрес-коду та належний вигляд у позаслужбовий час. Зовнішній вигляд є частиною професійного іміджу та свідчить про дисциплінованість і повагу до своєї ролі.

6. **Формування позитивної репутації** - поведінка як на службі, так і поза її межами має відповідати високим моральним стандартам. Репутація правоохоронця є не лише особистою характеристикою, а й чинником довіри до всієї служби.

Особливу увагу необхідно приділяти культурі взаємодії із громадянами у ситуаціях стресу чи конфлікту. Тут важливо дотримуватися **толерантності та стриманості**, уникати провокуючих висловлювань і демонструвати готовність вислухати іншу сторону. Правоохоронець має залишатися нейтральним, дотримуючись процесуальних норм, але водночас підтримувати конструктивний діалог.

Слід наголосити, що **службовий етикет** стосується також відносин у колективі. Коректність у спілкуванні з колегами та керівництвом, взаємна підтримка та професійна солідарність сприяють ефективності роботи підрозділів і створюють сприятливий психологічний клімат. Порушення норм внутрішнього етикету призводить до конфліктів, зниження дисципліни та втрати командного духу.

ТЕМА 2. ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ТА ЦІННОСТІ ПРАВООХОРОННОЇ СЛУЖБИ

1. Принцип законності як етична категорія

Принцип законності як етична категорія є фундаментом професійної діяльності правоохоронців і визначає не лише правові, а й моральні межі їхньої поведінки. Він забезпечує єдність правових норм і етичних стандартів, які спільно регулюють відносини між правоохоронними органами та суспільством. Законність вимагає, щоб будь-які дії службовця ґрунтувалися на законі, були передбачуваними, прозорими та відповідали суспільним цінностям.

У контексті етики правоохоронця **законність** означає добровільне та свідоме підкорення своїх рішень вимогам чинного законодавства. Це не лише юридичний обов'язок, але й моральна установка, яка відображає принципи чесності, відповідальності та поваги до прав людини. Порушення законності розглядається як неетична поведінка, що підриває довіру громадян до органів правопорядку та держави в цілому.

Особливе значення цей принцип має у діяльності правоохоронців під час реалізації владних повноважень: затримання осіб, проведення слідчих дій, забезпечення громадського порядку. У кожному випадку службовець повинен діяти виключно у межах і у спосіб, передбачений законом, дотримуючись вимог **Конституції України, Закону України «Про Національну поліцію», Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального процесуального кодексу України** та інших нормативно-правових актів.

Етичний вимір принципу законності проявляється також у ставленні до громадян. Правоохоронець має усвідомлювати, що дотримання закону захищає не лише суспільний порядок, але й права кожної конкретної людини. Це формує у службовця

моральну відповідальність за власні дії та за довіру до інституції, яку він представляє.

Важливою складовою є **прозорість і підзвітність дій правоохоронця**. Суспільство має право знати підстави і мету рішень, що приймаються посадовими особами. Відкритість до громадського контролю зміцнює віру в те, що законність не є формальною вимогою, а дієвим етичним правилом, що оберігає громадян від свавілля.

Дотримання принципу законності передбачає також **неупередженість та рівність усіх перед законом**. Правоохоронець не має права діяти вибірково на користь будь-кого чи під впливом особистих симпатій, політичних або комерційних інтересів. Будь-які відхилення від цих вимог дискредитують органи правопорядку та створюють ризики порушення прав і свобод людини.

2. Принципи гуманізму, справедливості та неупередженості

Принципи гуманізму, справедливості та неупередженості становлять морально-правовий каркас професійної діяльності правоохоронця. Вони спрямовані на забезпечення балансу між владними повноваженнями службовця та захистом прав і гідності людини. Реалізація цих принципів сприяє формуванню довіри суспільства до правоохоронної системи та утвердженню демократичних стандартів правопорядку.

Гуманізм як етичний орієнтир означає визнання людини, її життя, честі та гідності найвищою соціальною цінністю. Для правоохоронця це передусім обов'язок діяти так, щоб мінімізувати шкоду, уникати необґрунтованого застосування сили, дотримуватися правил поведінки з уразливими категоріями громадян - дітьми, людьми похилого віку, особами з інвалідністю, постраждалими від насильства. Гуманізм передбачає не лише дотримання правових норм, але й моральну чутливість до людського страждання та готовність надати допомогу.

Справедливість у професійній діяльності правоохоронця означає рівне ставлення до всіх громадян незалежно від їхнього соціального статусу, походження, політичних або релігійних переконань. Вона вимагає об'єктивності у прийнятті рішень, дотримання законних процедур та прозорості службових дій. Справедливість є тим етичним критерієм, за яким суспільство

оцінює роботу правоохоронних органів: чи дотримано прав потерпілих, чи не порушено права підозрюваних, чи забезпечено баланс інтересів держави та особи.

Неупередженість передбачає незалежність правоохоронця від будь-яких політичних, комерційних чи особистих впливів. Вона вимагає приймати рішення виключно на основі фактів і закону, не допускати дискримінації чи преференцій для окремих осіб або груп. Неупередженість підсилює авторитет правоохоронної служби і знижує ризик корупційних проявів та зловживання владою.

З точки зору етики ці три принципи взаємопов'язані. **Гуманізм** задає ціннісну орієнтацію на захист гідності людини, **справедливість** забезпечує рівність і чесність у прийнятті рішень, а **неупередженість** гарантує об'єктивність та відсутність особистих чи групових привілеїв. Разом вони створюють моральний фундамент для легітимного здійснення владних функцій.

У практичній роботі правоохоронець часто стикається із ситуаціями, де ці принципи проходять перевірку. Наприклад, під час масових заходів необхідно забезпечити громадський порядок, не порушуючи права учасників на мирне зібрання; при розслідуванні кримінальних правопорушень - гарантувати права підозрюваних і потерпілих; у кризових ситуаціях - діяти швидко й рішуче, але без надмірного застосування сили. Саме здатність зберігати баланс між законом, етичними нормами та гуманністю визначає рівень професіоналізму службовця.

3. Конфлікт цінностей у службовій діяльності

Конфлікт цінностей у службовій діяльності правоохоронця є складним морально-етичним феноменом, що виникає тоді, коли службовець стикається із суперечністю між різними етичними або правовими орієнтирами. Такі ситуації характерні для професії, у якій необхідно приймати рішення швидко, часто під тиском суспільних очікувань, у кризових умовах або за наявності протиріч між вимогами закону й особистими моральними переконаннями.

Конфлікт цінностей виникає у випадках, коли дві або більше цінностей одночасно вимагають пріоритету. Наприклад, обов'язок правоохоронця забезпечувати громадський порядок може вступати у суперечність із необхідністю захищати свободу мирних зібрань; забезпечення швидкого правосуддя може конфліктувати з

гарантіями права на захист підозрюваного; службова лояльність до наказу керівництва може суперечити етичній вимозі захисту прав людини.

Головними чинниками конфлікту цінностей є:

1. **Суперечність між законністю і доцільністю** - коли виконання службового обов'язку згідно із законом здається менш ефективним у конкретній ситуації, але порушення правових норм є неприпустимим.

2. **Конфлікт між професійним обов'язком і моральними переконаннями** - коли закон вимагає рішучих дій, а внутрішні етичні принципи спонукають до більш м'якого підходу.

3. **Суперечність між публічним інтересом і правами окремої особи** - коли потрібно забезпечити безпеку великої кількості людей, обмежуючи при цьому свободи індивідуальних громадян.

4. **Конфлікт лояльності до керівництва і вимог правосуддя** - коли накази начальників суперечать етичним нормам або порушують права людини.

5. **Протиставлення гуманізму та безпеки** - коли захист громадського порядку вимагає застосування сили, але водночас існує ризик завдати шкоди невинним.

Вирішення конфлікту цінностей потребує від правоохоронця високого рівня професійної компетентності, знання закону та етичної стійкості. Орієнтиром має бути **верховенство права**, яке поєднує законність із принципами справедливості, гуманізму та пропорційності. Кожне рішення повинно бути обґрунтованим, публічно виправданим і не суперечити загально визнаним правам людини.

У таких ситуаціях важливу роль відіграє **професійна етика** та організаційна культура правоохоронних органів. Чіткі внутрішні правила, етичні кодекси та навчання персоналу допомагають запобігати непрофесійним або дискримінаційним діям та сприяють єдності стандартів поведінки.

4. Етичні кодекси та міжнародні стандарти поведінки правоохоронців

Етичні кодекси та міжнародні стандарти поведінки

правоохоронців є основою формування професійної культури та забезпечення єдності службових підходів у країнах із різними правовими системами. Вони закріплюють норми поведінки, що поєднують правові вимоги та моральні орієнтири, визначають межі повноважень і відповідальності правоохоронців та сприяють зміцненню довіри громадян до держави.

У світовій практиці ключове значення має **Кодекс поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку**, ухвалений Генеральною Асамблеєю ООН у 1979 році. Він закріплює принципи **служіння суспільству, дотримання законності, захисту прав і гідності людини, пропорційності застосування сили та недопущення катувань і нелюдського поводження**. Кодекс також наголошує на необхідності професійної доброчесності та підзвітності правоохоронців перед громадськістю.

Європейський регіональний документ - **Європейський кодекс поліцейської етики** (Рада Європи, 2001 р.) - встановлює стандарти взаємодії поліції з громадськістю, визначає принципи **законності, пропорційності, поваги до прав людини, політичної нейтральності та підзвітності демократичним інституціям**. Він підкреслює необхідність уникнення надмірного втручання у приватне життя громадян та передбачає контроль за діяльністю правоохоронних органів із боку незалежних органів і судів.

Важливими є також **Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами із підтримання правопорядку** (ООН, 1990 р.), які зобов'язують службовців використовувати силу лише як крайній захід, коли вичерпані всі інші мирні способи, та у мінімально необхідному обсязі. Цей документ відображає зв'язок між етикою і міжнародним правом у захисті прав людини.

На національному рівні Україна закріпила етичні вимоги у низці нормативно-правових актів, серед яких **Закон України «Про Національну поліцію»**, **Закон України «Про запобігання корупції»**, **Дисциплінарний статут Національної поліції України** та **Кодекс етики та професійної поведінки поліцейського**. Ці документи передбачають обов'язок правоохоронців діяти чесно, добросовісно, дотримуватися службової дисципліни, не допускати конфлікту інтересів і зловживання владою.

Сутність етичних кодексів полягає не лише у формальному переліку правил, але й у формуванні **професійної культури служби**, що передбачає високу моральну відповідальність за кожну дію. Їхня роль особливо зростає в умовах реформування сектору безпеки, посилення міжнародного співробітництва та інтеграції України до європейського правового простору.

Дотримання міжнародних стандартів поведінки забезпечує **узгодженість дій правоохоронців різних країн**, сприяє ефективному розслідуванню транскордонних злочинів, підвищує довіру до спільних операцій та місій. Крім того, це є критерієм демократичності держави й підтверджує її відданість принципам верховенства права та прав людини.

5. Відповідальність за порушення етичних норм

Відповідальність за порушення етичних норм є важливим елементом підтримання авторитету правоохоронних органів і довіри суспільства. Вона гарантує, що службовець несе не лише юридичну, але й моральну відповідальність за свої дії та поведінку, яка має відповідати принципам доброчесності, законності та гуманізму. Система відповідальності спрямована на запобігання зловживанням владою, недобросовісному виконанню обов'язків і порушенню прав людини.

У професійній діяльності правоохоронця виділяють кілька видів відповідальності:

1. **Дисциплінарна відповідальність** настає за порушення службової дисципліни, невиконання наказів, грубе або неповажне ставлення до громадян і колег, порушення правил службового етикету. Вона реалізується у вигляді зауваження, догани, попередження, пониження у званні або звільнення зі служби.

2. **Адміністративна відповідальність** застосовується у разі порушення службовцем норм адміністративного права, наприклад правил дорожнього руху, порядку проведення масових заходів, або перевищення службових повноважень, якщо це не містить ознак кримінального правопорушення.

3. **Кримінальна відповідальність** настає за дії, що мають склад злочину: перевищення влади, корупційні правопорушення, порушення прав і свобод громадян, катування чи незаконне

застосування сили. Така відповідальність передбачає серйозні санкції - від штрафів до позбавлення волі.

4. **Цивільно-правова відповідальність** може полягати у відшкодуванні шкоди, завданої неправомірними діями правоохоронця громадянам або юридичним особам.

5. **Моральна (етична) відповідальність** проявляється у втраті довіри громадян і колег, погіршенні репутації, що має значні наслідки для подальшої кар'єри та авторитету всього підрозділу.

Важливим елементом відповідальності за порушення етичних норм є **принцип невідворотності покарання**: будь-який випадок неправомірної чи неетичної поведінки має отримувати належну оцінку та наслідки. Це дозволяє утримувати високі стандарти професійної культури та забезпечує рівність усіх перед законом.

Дієвість механізму відповідальності залежить від **професійного контролю та громадського нагляду**. В Україні такі функції здійснюють внутрішні підрозділи контролю в органах поліції та прокуратура, дисциплінарні комісії, суди, а також Уповноважений Верховної Ради з прав людини. Участь громадськості та засобів масової інформації в моніторингу дій правоохоронців підвищує прозорість і довіру до результатів службових розслідувань.

Не менш важливою є роль **етичних кодексів і внутрішніх положень правоохоронних органів**, які визначають стандарти поведінки та передбачають дисциплінарні наслідки за їхнє порушення. Вони підсилюють правові вимоги і формують внутрішню культуру служби.

Вид відповідальності	Підстави настання	Приклади порушень	Можливі наслідки
Дисциплінарна	Порушення службової дисципліни, правил етики та поведінки	Неввічливе ставлення до громадян, ігнорування наказів керівництва, недотримання дрес-коду	Зауваження, догана, пониження у званні, звільнення зі служби
Адміністративна	Вчинення адміністративного правопорушення під час виконання або поза межами	Порушення правил дорожнього руху, порушення	Штрафи, позбавлення спеціального права, адміністративний арешт

Вид відповідальності	Підстави настання	Приклади порушень	Можливі наслідки
	службових обов'язків	порядку проведення масових заходів	
Кримінальна	Вчинення діянь, що містять склад злочину	Корупційні дії, перевищення влади, незаконне застосування сили, катування	Штрафи, обмеження чи позбавлення волі, позбавлення звань
Цивільно-правова	Завдання майнової або моральної шкоди громадянам чи організаціям	Незаконне затримання, пошкодження майна під час виконання службових дій	Відшкодування шкоди за рішенням суду
Моральна (етична)	Дії, що не порушують прямо закон, але суперечать етичним стандартам	Грубе або зневажливе спілкування з громадянами, недобросовісне виконання службових обов'язків	Втрата довіри колег і суспільства, зниження репутації, обмеження кар'єрного зростання

ТЕМА 3. КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ

1. Поняття та види професійної комунікації

Професійна комунікація правоохоронця є одним із ключових елементів його діяльності, оскільки забезпечує ефективну взаємодію з громадянами, колегами, іншими державними інституціями та міжнародними партнерами. Саме через комунікацію правоохоронець реалізує свої службові повноваження, формує довіру до органів правопорядку та сприяє підтриманню громадського порядку і безпеки.

З етичного погляду **професійна комунікація** - це не лише передавання інформації, а й демонстрація поваги до людини, визнання її гідності та прав. Вона визначає тон взаємин між правоохоронцем і суспільством, що має особливе значення в умовах воєнного стану, кризових ситуацій або під час взаємодії з вразливими групами населення.

Види професійної комунікації поділяються за кількома критеріями:

1. За напрямком взаємодії:

- **внутрішня комунікація** - службові контакти між керівниками та підлеглими, колегами в одному підрозділі, обмін оперативною інформацією, проведення нарад;
- **зовнішня комунікація** - взаємодія з громадянами, представниками органів влади, міжнародними структурами, ЗМІ.

2. За формою спілкування:

- **усна комунікація** - розмови, службові інструктажі, пояснення, допити, публічні виступи;
- **письмова комунікація** - складання рапортів, протоколів,

службових листів, звітів;

- **цифрова комунікація** - використання електронної пошти, месенджерів, офіційних онлайн-платформ для обміну інформацією.

3. За змістом і метою:

- **інформаційна комунікація** - передавання фактичних даних, оперативних відомостей, інструкцій;

- **переконуюча комунікація** - формування певної позиції у громадян або колег, пояснення рішень і вимог закону;

- **конфліктно-медіативна комунікація** - спрямована на врегулювання суперечностей, уникнення ескалації конфліктів;

- **публічна комунікація** - виступи в медіа, коментування резонансних подій, інформування суспільства.

Особливістю професійної комунікації правоохоронця є її **нормативна регламентація**: стиль, форма та зміст спілкування часто визначаються законодавством, службовими інструкціями та етичними кодексами. Порушення цих стандартів може призвести не лише до непорозумінь або конфліктів, але й до юридичної відповідальності.

Ефективна професійна комунікація вимагає від правоохоронця високої мовленнєвої культури, уміння слухати, чітко формулювати свої думки, добирати відповідний тон спілкування залежно від ситуації. Важливу роль відіграють емпатія, терпіння та здатність швидко встановлювати контакт з людьми, що особливо актуально при роботі у стресових чи конфліктних обставинах.

Види професійної комунікації правоохоронця

Критерій поділу	Вид комунікації	Характеристика	Приклади у роботі правоохоронця
За напрямком взаємодії	Внутрішня комунікація	Обмін інформацією в межах підрозділу, між керівниками і підлеглими	Інструктаж чергових, службові наради, передавання оперативних даних
	Зовнішня комунікація	Взаємодія з громадянами, іншими органами влади, міжнародними структурами, медіа	Роз'яснення прав і обов'язків затриманих, публічні заяви поліції, співпраця з прикордонною службою
За	Усна	Жива розмова, що	Допит свідків,

Критерій поділу	Вид комунікації	Характеристика	Приклади у роботі правоохоронця
формою спілкування	комунікація	передбачає безпосередній обмін інформацією	інтерв'ювання потерпілих, інструктаж перед операціями
	Письмова комунікація	Офіційно зафіксована інформація в документах	Протоколи затримання, службові рапорти, офіційні листи, доповідні записки
	Цифрова комунікація	Використання електронних технологій для оперативного обміну даними	Електронна пошта, месенджери для взаємодії патрулів, бази даних правопорушень
За змістом і метою	Інформаційна комунікація	Передавання відомостей без оцінок і впливу на співрозмовника	Оповіщення населення про евакуацію, донесення фактів під час слідчих дій
	Переконуюча комунікація	Спрямована на формування у громадян або колег певної позиції	Пояснення законності дій поліції під час мітингів, заклики до співпраці зі слідством
	Конфліктно-медіативна комунікація	Використовується для зниження напруги й вирішення конфліктів	Переговори під час кризових інцидентів, медіація між сторонами конфлікту
	Публічна комунікація	Офіційне інформування суспільства та медіа	Прес-брифінги, публічні заяви керівництва поліції, кампанії з безпеки дорожнього руху

2. Вербальна і невербальна комунікація в роботі правоохоронця

Вербальна і невербальна комунікація є основними засобами обміну інформацією у роботі правоохоронця. Вони визначають не лише ефективність передавання відомостей, а й якість взаємодії з

громадянами, колегами та підлеглими. Правильне поєднання цих двох форм спілкування дозволяє забезпечити довіру, уникнути конфліктів і зміцнити авторитет правоохоронних органів.

Вербальна комунікація - це спілкування за допомогою слів у формі усного або письмового мовлення. Для правоохоронця вона є основним інструментом пояснення прав і обов'язків громадян, дачі вказівок під час оперативних дій, складання процесуальних документів, проведення інструктажів і допитів.

Вимоги до вербальної комунікації:

- **чіткість і точність висловлювань**, щоб уникати двозначного тлумачення;
- **лаконічність та логічність**, особливо в кризових або конфліктних ситуаціях;
- **юридична коректність мови**, дотримання офіційно-ділового стилю;
- **доступність для громадян**, зокрема при поясненні складних правових положень.

У службових ситуаціях велике значення має **тон голосу**. Надмірна жорсткість може викликати агресію або страх, тоді як надмірна м'якість може бути сприйнята як нерішучість. Професійний правоохоронець уміє обирати інтонацію відповідно до ситуації, поєднуючи вимогливість із коректністю та повагою.

Невербальна комунікація - це передавання інформації за допомогою жестів, міміки, поведінки, погляду, рухів тіла, а також дистанції та фізичного розташування у просторі. За дослідженнями психологів, у конфліктних або стресових ситуаціях люди сприймають до 70 % інформації через невербальні сигнали.

Основні елементи невербальної комунікації:

- **жести і міміка**, які можуть підкріплювати або, навпаки, суперечити словесним повідомленням;
- **зоровий контакт**, що сигналізує про впевненість, щирість і готовність до діалогу;
- **позиція тіла і дистанція**, які можуть вказувати на відкритість чи агресивність;
- **вираз обличчя та постава**, що демонструють контроль емоцій і впевненість у власних діях.

Для правоохоронця важливо, щоб **вербальні та невербальні**

сигнали були узгодженими. Наприклад, спокійний тон голосу та доброзичливий вираз обличчя у поєднанні з чіткими інструкціями допомагають знизити напруження під час кризових інцидентів або спілкування з потерпілими.

Особливу роль невербальна комунікація відіграє у роботі з вразливими категоріями осіб - дітьми, потерпілими від насильства, свідками травматичних подій. У таких випадках жести підтримки, збереження зорового контакту та правильна дистанція створюють атмосферу довіри і безпеки.

Водночас правоохоронець повинен бути уважним до **невербальних сигналів співрозмовника**, які можуть свідчити про приховування інформації, страх, агресію або бажання уникнути контакту. Це допомагає об'єктивніше оцінювати ситуацію та приймати правильні рішення.

3. Особливості спілкування з підозрюваними, свідками, потерпілими

Особливості спілкування з підозрюваними, свідками та потерпілими є важливою складовою професійної діяльності правоохоронця, адже саме від якості комунікації у цих ситуаціях залежить ефективність досудового розслідування, дотримання прав людини та довіра суспільства до органів правопорядку. Спілкування у таких випадках вимагає високого рівня правової та психологічної підготовки, уміння поєднувати процесуальні вимоги із дотриманням принципів гуманізму та неупередженості.

Спілкування з підозрюваними має ґрунтуватися на чіткому дотриманні законності та процесуальних гарантій. Правоохоронець повинен пояснити підозрюваному його права, передбачені Конституцією України та Кримінальним процесуальним кодексом України, у тому числі право на захисника, право не свідчити проти себе, право на перекладача.

Основні вимоги до такої комунікації:

- **коректність та стриманість**, навіть за наявності провокаційної поведінки;
- **зрозумілість і доступність мови** під час пояснення прав і процесуальних дій;
- **контроль емоцій** і недопущення тиску чи приниження гідності особи;

- уміння розпізнавати **невербальні ознаки брехні, нервозності або агресії**.

Спілкування зі свідками має на меті здобути достовірну та повну інформацію про обставини правопорушення. Правоохоронець повинен забезпечити **психологічний комфорт** свідка, уникати формулювань, які можуть впливати на його відповіді, і підтримувати атмосферу довіри. Важливо вміти уважно слухати, не перебивати, ставити відкриті запитання і фіксувати відповіді без перекручень. Особливий підхід потрібен під час роботи зі свідками-неповнолітніми - допит має проводитися у присутності педагога або психолога, у формі, що не травмує дитину.

Спілкування з потерпілими вимагає від правоохоронця емпатії та виваженості. Люди, які постраждали від злочину, часто перебувають у стані стресу, шоку, можуть проявляти недовіру чи емоційну нестабільність. Завдання службовця - створити атмосферу безпеки та підтримки, дати зрозуміти, що їхня гідність та інтереси захищені державою. Пояснення прав потерпілого, його участі у процесуальних діях має бути здійснене доступною мовою і без юридичних складнощів.

Усі види комунікації з учасниками кримінального процесу мають відповідати **принципам законності, гуманізму та конфіденційності**. Важливо дбати про те, щоб не допустити витoku персональних даних або деталей справи, які можуть зашкодити особі чи слідству. Порушення цих принципів не лише шкодить репутації правоохоронних органів, але й може мати юридичні наслідки.

Особливу увагу правоохоронець має приділяти **невербальним сигналам** співрозмовників - міміці, жестам, позі, погляду. Вони часто дають більше інформації про емоційний стан людини, ніж її слова. Разом з тим службовець має стежити за власною невербальною поведінкою, демонструючи стриманість, професіоналізм і повагу.

Особливості професійного спілкування правоохоронця

Категорія співрозмовника	Основні цілі спілкування	Ключові етичні та процесуальні вимоги	Особливі психологічні аспекти
Підозрювані	Забезпечення дотримання процесуальних прав, отримання достовірних свідчень у законний спосіб	- Обов'язкове інформування про права (згідно з КПК України) - Законність і неупередженість дій - Недопущення психологічного чи фізичного тиску - Контроль власних емоцій	- Можлива агресія, страх або спроби ввести в оману - Уважне спостереження за невербальною поведінкою (жести, погляд, міміка)
Свідки	Отримання повної та достовірної інформації про подію	- Повага та толерантність - Уникнення навідних запитань - Забезпечення конфіденційності - Чітка фіксація показань без перекручень	- Необхідність створення атмосфери довіри та психологічного комфорту - Врахування віку й рівня стресу свідка - За потреби - участь психолога або педагога (особливо для неповнолітніх)
Потерпілі	Забезпечення підтримки, роз'яснення прав і процесуальних дій, отримання показань без повторної травматизації	- Гуманізм і співчуття - Захист прав і гідності потерпілого - Доступність пояснень процесуальних прав	- Стан стресу, шоку або травми - Високий рівень емоційної чутливості та недовіри - Потреба в делікатності та

Категорія співрозмовника	Основні цілі спілкування	Ключові етичні та процесуальні вимоги	Особливі психологічні аспекти
		- Дотримання конфіденційності	емпатії у спілкуванні

4. Бар'єри у спілкуванні та шляхи їх подолання

Бар'єри у спілкуванні та шляхи їх подолання мають важливе значення для професійної діяльності правоохоронця, оскільки комунікація у сфері забезпечення правопорядку часто відбувається у стресових, конфліктних чи кризових умовах. Наявність бар'єрів може знижувати ефективність взаємодії з громадянами, свідками, потерпілими або колегами, призводити до непорозумінь і навіть до ескалації конфліктів. Усвідомлення природи цих перешкод і вміння їх долати є необхідною складовою професійної компетентності правоохоронця.

Комунікативні бар'єри - це психологічні, соціальні, мовні, культурні або організаційні перешкоди, що заважають ефективному обміну інформацією між співрозмовниками. У роботі правоохоронця можна виокремити кілька основних груп таких бар'єрів:

1. **Психологічні бар'єри** - виникають через страх, недовіру або упереджене ставлення до представників правоохоронних органів. Вони часто зустрічаються у спілкуванні з підозрюваними, потерпілими чи свідками, особливо якщо люди перебувають у стресі або відчують загрозу. Подолання таких бар'єрів потребує **емпатії, спокійної манери спілкування, запевнення у захисті прав та безпеки.**

2. **Емоційні бар'єри** - з'являються через сильні негативні емоції - страх, гнів, агресію, сором чи шок. Для правоохоронця важливо вміти **зберігати самоконтроль**, демонструвати стриманість і доброзичливість, щоб зменшити напруженість ситуації.

3. **Мовні та семантичні бар'єри** - виникають у випадках, коли сторони не розуміють одне одного через

різницю у мові, професійній термінології або складні юридичні формулювання. Подолати такі бар'єри допомагає **використання зрозумілої мови**, пояснення правових термінів у доступній формі та, за потреби, залучення перекладача.

4. **Культурні та соціальні бар'єри** - спричинені відмінностями у віці, культурних традиціях, релігійних переконаннях, соціальному статусі або рівні освіти. Їх можна подолати завдяки **повагою до особливостей співрозмовника, толерантністю та уникненням упереджень.**

5. **Організаційні бар'єри** - пов'язані з умовами проведення комунікації: шумом, нестачею часу, відсутністю приватності або неналежними технічними засобами. Їхнє усунення потребує **належної підготовки місця для бесіди, чіткого планування та оптимальної організації процесу спілкування.**

Шляхи подолання комунікативних бар'єрів передбачають насамперед **усвідомлення їхньої наявності та джерела.** Правоохоронець повинен уважно стежити за реакціями співрозмовника, контролювати власний емоційний стан і добирати відповідний стиль спілкування. Велике значення має **використання невербальних засобів підтримки** - відкритої пози, м'якого погляду, спокійного тону голосу.

Особливу роль відіграє **повага до прав і гідності співрозмовника.** Дотримання етичних норм і професійного етикету дозволяє зменшити психологічний та емоційний спротив громадян і створює основу для конструктивного діалогу. Важливо, щоб кожен учасник комунікації відчував себе почутим і захищеним.

5. Стратегії комунікації в кризових ситуаціях

Стратегії комунікації в кризових ситуаціях є критично важливим елементом діяльності правоохоронця, оскільки від них залежить не лише ефективність реагування на інциденти, але й рівень довіри громадян до органів правопорядку. Кризові ситуації супроводжуються високим рівнем стресу, емоційною напруженістю та загрозою для життя і безпеки людей, тому

правоохоронець має вміти швидко налагоджувати контакт, чітко передавати інформацію та підтримувати порядок.

Кризова комунікація - це цілеспрямований обмін інформацією між правоохоронцем і громадянами або колегами під час надзвичайних подій, збройних інцидентів, масових заворушень, природних чи техногенних катастроф, ситуацій із заручниками, терористичних загроз. Основна мета такої комунікації - **захист життя та здоров'я людей, запобігання паніці й ескалації конфлікту.**

Ключові вимоги до комунікації у кризових умовах:

1. **Чіткість і лаконічність повідомлень.** Правоохоронець повинен використовувати прості й зрозумілі формулювання без двозначностей та професійного жаргону, особливо при наданні інструкцій населенню.

2. **Спокійний і впевнений тон.** Підвищений голос, агресивна інтонація або хаотичні команди можуть посилити страх чи агресію. Впевнений спокійний тон створює відчуття контролю над ситуацією.

3. **Емпатія і підтримка постраждалих.** Повага до людської гідності та надання словесної підтримки допомагають зменшити стрес у потерпілих і сприяють їхній співпраці.

4. **Узгодженість дій і повідомлень.** Усі правоохоронці та інші служби мають надавати громадянам узгоджену інформацію, щоб уникнути хаосу та чуток.

5. **Гнучкість комунікації.** Стратегії повинні адаптуватися до конкретної ситуації - від спокійного інформування під час евакуації до переконливих і твердих вимог під час протидії масовим заворушенням.

6. **Пріоритет безпеки.** Будь-яка комунікація має бути спрямована на збереження життя та здоров'я людей, навіть якщо це вимагає обмеження певних дій чи свобод на час кризи.

Особливе значення у кризових ситуаціях має **невербальна комунікація**: впевнена постава, чіткі жести, контроль міміки та дистанції. Вони часто формують у громадян відчуття безпеки навіть швидше, ніж слова.

Кризові переговори - окремий напрям комунікації, який застосовується у випадках захоплення заручників, спроб самогубства чи агресивної поведінки озброєних осіб. У таких

ситуаціях важливо дотримуватися спеціальних тактик: уникати провокаційних висловлювань, не перебивати співрозмовника, пропонувати конструктивні шляхи вирішення проблеми, демонструвати готовність до діалогу без втрати контролю.

У роботі правоохоронця під час криз особливу роль відіграє **психологічна стійкість і самоконтроль**. Службовець має залишатися спокійним і зібраним навіть за наявності ризику для власного життя, що позитивно впливає на моральний стан колег і громадян.

ТЕМА 4. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ТА СЛУЖБОВИЙ ЕТИКЕТ

1. Основи службового етикету правоохоронця

Службовий етикет правоохоронця є важливою складовою його професійної культури та морального обличчя. Він визначає правила поведінки у службовій і публічній сфері, забезпечує належний рівень взаємодії з колегами, керівництвом і громадянами, сприяє зміцненню авторитету правоохоронних органів. Етикет не обмежується формальними нормами - він виражає повагу до закону, до людей і до професії.

Основи службового етикету ґрунтуються на поєднанні правових, етичних і культурних норм, які визначають, як правоохоронець має поводитися у різних ситуаціях.

Йдеться про:

- **коректність і ввічливість** у спілкуванні з громадянами та колегами;
- **дотримання службової субординації** та правил службового спілкування;
- **повагу до честі й гідності особи**, незалежно від її соціального статусу, національності, статі, релігійних чи політичних переконань;
- **витриманість і самоконтроль**, що запобігають конфліктам і дозволяють приймати рішення у складних ситуаціях;
- **професійну доброчесність**, яка проявляється у чесності, неупередженості та готовності дотримуватися норм закону.

Важливе місце в етикеті займає **службова субординація**. Вона регламентує порядок звернення до керівників, підлеглих і колег, спосіб висловлення прохань і зауважень, дотримання дисципліни у

колективі. Правильна субординація запобігає непорозумінням, сприяє ефективності управління та збереженню службової дисципліни.

Особливої уваги заслуговує **етика поведінки у стресових та конфліктних ситуаціях**. Правоохоронець має демонструвати спокій, уникати образливих висловлювань, дотримуватися процесуальних норм навіть за умов провокацій. Збереження витриманості та дотримання етичних стандартів у кризових ситуаціях підсилюють довіру громадян і сприяють стабілізації обстановки.

Етикет службових комунікацій також передбачає чіткість, коректність і правдивість у наданні інформації, дотримання конфіденційності у випадках, коли цього вимагає закон чи службовий обов'язок. Будь-яке поширення неперевіраних відомостей або некоректні висловлювання підривають репутацію як окремого правоохоронця, так і всієї служби.

2. Етикет у діловому та публічному спілкуванні

Етикет у діловому та публічному спілкуванні правоохоронця визначає правила поведінки під час офіційних контактів з колегами, керівниками, представниками інших органів влади, а також під час комунікації з громадськістю та ЗМІ. Він має не лише формальний, але й глибокий моральний зміст, адже формує образ правоохоронця як професіонала і захисника правопорядку.

Діловий етикет охоплює культуру службових контактів у межах правоохоронного органу та взаємодії з іншими структурами. Його основними принципами є:

- **поважне ставлення до співрозмовника** незалежно від його статусу;
- **дотримання службової субординації**, чіткість та лаконічність висловлювань;
- **пунктуальність і відповідальність** у виконанні домовленостей та строків;
- **збереження професійної дистанції**, що не допускає надмірної фамільярності;
- **етика ділових переговорів**, що передбачає виваженість, доброзичливість та готовність шукати компроміс у правових межах.

У діловому спілкуванні велике значення має **уміння вести службову документацію, дотримуватися правил електронної комунікації** - у листуванні та повідомленнях мають бути коректність, чіткість і відсутність емоційно забарвлених висловлювань.

Публічне спілкування правоохоронця охоплює виступи на брифінгах, пресконференціях, у ЗМІ, участь у громадських заходах, спілкування з населенням на місцях подій. Тут важливо поєднати **інформативність і доступність мови**, дотримуючись при цьому правдивості й професійної етики. Правоохоронець має **чітко й спокійно доносити офіційну позицію**, уникати емоційних оцінок, коментарів, що виходять за межі компетенції, а також утримуватися від поширення неперевірених даних.

Особливе значення має **етикет публічного виступу**, який передбачає:

- уважне ставлення до слухачів, використання зрозумілої мови без надмірного професійного жаргону;
- витриманий і впевнений тон голосу, чітку дикцію;
- дотримання норм невербальної поведінки - відкритої пози, відповідних жестів, доброзичливого виразу обличчя.

Збереження конфіденційності та коректності у публічних заявах є одним із головних правил, оскільки будь-яка неточність або некоректний коментар може призвести до правових наслідків або втрати довіри громадськості.

3. Професійна мова як інструмент впливу та переконання

Професійна мова правоохоронця є не лише засобом передачі інформації, а й потужним інструментом впливу та переконання. Вона визначає ефективність спілкування у службових ситуаціях, формує довіру громадян і впливає на результативність роботи органів правопорядку. Володіння професійною мовою передбачає вміння поєднувати правову точність, етичну коректність та комунікативну гнучкість.

Основними ознаками професійної мови правоохоронця є:

- **правильність і нормативність** - використання літературної мови, уникнення просторіччя, лайки, жаргонізмів та вульгаризмів;
- **термінологічна точність** - чітке застосування правових і

процесуальних понять без двозначностей та спотворень;
 - **зрозумілість і доступність** для громадян, зокрема при поясненні правових норм та рішень;
 - **лаконічність і логічність**, що дозволяють уникати надлишкових слів і не плутати співрозмовників;
 - **етична коректність і повага до особистості**, незалежно від її статусу чи процесуальної ролі.

У взаємодії з громадянами правоохоронець за допомогою професійної мови виконує дві ключові функції: **інформаційну та переконувальну**. Інформаційна функція забезпечує зрозуміле і своєчасне донесення рішень, приписів, інструкцій. Переконувальна функція дає змогу впливати на поведінку людей, схилияти їх до співпраці, заспокоювати у кризових ситуаціях, попереджати конфлікти.

Особливе значення має **тональність і стиль мовлення**. Спокійний, упевнений та доброзичливий тон сприяє налагодженню контакту і зменшує рівень напруженості, тоді як різкі або саркастичні висловлювання можуть викликати агресію чи недовіру. Правоохоронець повинен уміти контролювати темп мовлення, інтонацію та добирати слова відповідно до ситуації.

Не менш важливим є **уміння аргументувати і переконувати**. Аргументація має ґрунтуватися на фактах, нормах права та етичних принципах, бути чіткою та логічною. Використання маніпуляцій, залякування або упереджених оцінок є неприпустимим, адже суперечить професійним стандартам.

У службовій діяльності важливу роль відіграє також **письмова форма професійної мови** - складання рапортів, протоколів, офіційних листів, пояснень. Вона вимагає дотримання юридичної точності, лаконічності й нейтральності викладу без емоційних оцінок.

4. Значення зовнішнього вигляду та поведінки у формуванні довіри

Зовнішній вигляд і поведінка правоохоронця є важливими складовими його професійного іміджу та безпосередньо впливають на рівень довіри громадян до органів правопорядку. Вони демонструють ставлення службовця до своєї професії, дисципліни, закону та суспільства загалом. Формування позитивного іміджу

починається з особистої охайності, дотримання вимог форми одягу, манер і загальної культури поведінки.

Охайний і акуратний зовнішній вигляд правоохоронця - це не лише питання естетики, а й символ поваги до служби та громадян. Своєчасне утримання у належному стані форменого одягу, взуття, доглянута зачіска, стриманість у використанні аксесуарів та косметики створюють образ дисциплінованого і відповідального працівника. Недбалість у зовнішності сприймається як прояв непрофесійності та може знизити авторитет навіть за високої кваліфікації.

Мова тіла та манера поведінки також формують довіру або недовіру з боку громадськості. Впевнена постава, чіткі й неквапливі рухи, спокійний вираз обличчя, контрольована жестикуляція та відсутність агресивних поз допомагають створити відчуття безпеки і надійності. Натомість різкі рухи, похмурий вигляд або надмірна фамільярність викликають тривогу та знижують готовність громадян до співпраці.

Правоохоронець має дотримуватися **правил службового етикету у щоденній поведінці**: чемно вітатися, уважно слухати співрозмовника, уникати некоректних висловлювань і жестів, не допускати проявів дискримінації або упередженості. Така поведінка створює атмосферу взаємної поваги й сприяє конструктивному діалогу навіть у конфліктних ситуаціях.

Особливої ваги набуває **публічна поведінка правоохоронця поза службою**. Будь-які порушення громадського порядку, грубість або нетактовність у приватному житті негативно впливають на репутацію не лише окремого працівника, а й органу, який він представляє. Громадяни очікують від правоохоронців високих моральних стандартів, тож збереження гідності у повсякденних ситуаціях є частиною професійного обов'язку.

Повага до традицій та культурних особливостей громади, у якій правоохоронець виконує свої обов'язки, також зміцнює довіру населення. Це виявляється у толерантності до різних релігійних, етнічних та соціальних груп, готовності уникати конфліктів і провокаційних дій.

5. Репутація правоохоронця як етична категорія

Репутація правоохоронця є важливою складовою його

професійної ідентичності та суспільного авторитету. Вона відображає ставлення громадян до конкретного працівника і до правоохоронної системи загалом, формуючи довіру або недовіру до інституцій, що забезпечують правопорядок. Репутація ґрунтується на поєднанні професійних якостей, моральних принципів і реальної поведінки у службових та позаслужбових ситуаціях.

Етична природа репутації полягає в тому, що вона формується не лише через ефективність виконання службових обов'язків, а й через моральні риси особистості: чесність, неупередженість, дотримання закону та гуманних принципів у взаємодії з людьми. Кожен прояв непрофесійної поведінки чи порушення етичних норм шкодить не лише окремому працівнику, а й підриває довіру до всього правоохоронного органу.

Ключовими чинниками, що формують репутацію правоохоронця, є:

- **професійна компетентність** - знання законодавства, уміння ефективно виконувати службові завдання;
- **етична бездоганність** - дотримання моральних принципів, справедливе ставлення до громадян, запобігання конфлікту інтересів;
- **комунікативна культура** - здатність до толерантного та шанобливого спілкування у різних ситуаціях;
- **прозорість і відкритість діяльності** - надання громадськості правдивої інформації у межах закону;
- **публічна поведінка поза службою**, що відповідає високим стандартам професії та не підриває авторитет органу.

Важливим елементом репутації є **послідовність у діях та рішеннях**. Громадяни високо цінують правоохоронців, які дотримуються принципів законності, не допускають подвійних стандартів і не піддаються тиску чи корупційним спокусам. Водночас будь-який випадок порушення службової дисципліни або прояв зловживання владою швидко поширюється у суспільстві та може серйозно підірвати довіру до всієї системи.

Репутація правоохоронця також залежить від культури комунікації зі ЗМІ та громадськістю. Виважені офіційні заяви, коректність у висловлюваннях, уникнення поширення неперевіреної інформації формують позитивний імідж і демонструють професійну зрілість.

Значення репутації проявляється і у внутрішніх відносинах у колективі. **Працівник із позитивною репутацією** отримує довіру керівництва та колег, що сприяє злагодженій роботі та розвитку команди. Натомість працівник, відомий ненадійною або неетичною поведінкою, може втратити підтримку колективу та авторитет серед підлеглих.

ТЕМА 5. КОНФЛІКТИ У ПРАВООХОРОННІЙ СФЕРІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

1. Причини та типологія професійних конфліктів

Професійні конфлікти у правоохоронній сфері є природним явищем службової діяльності, що виникає через суперечності у цілях, цінностях, інтересах чи оцінках ситуацій між працівниками, керівництвом або зовнішніми суб'єктами взаємодії. На відміну від побутових конфліктів, вони мають чітко виражений службовий і правовий контекст, що потребує зваженого підходу до їхнього вирішення.

Причини професійних конфліктів у діяльності правоохоронних органів можна поділити на кілька груп:

1. **Організаційні причини** - пов'язані з недосконалістю системи управління, розподілом обов'язків, перевантаженістю персоналу, нечіткістю у визначенні повноважень. Конфлікти часто виникають через невідповідність між службовими завданнями та наявними ресурсами.

2. **Психологічні причини** - впливають із відмінностей у темпераменті, характері, рівні емоційної стійкості чи самооцінки працівників. Непорозуміння, амбіції, занижений рівень комунікативної культури або низька толерантність до критики можуть призводити до тривалих міжособистісних суперечок.

3. **Етичні причини** - пов'язані з порушенням моральних норм, недотриманням службової субординації, некоректним стилем спілкування, проявами упередженості, приниженням гідності колег або громадян. Такі конфлікти

часто мають емоційне забарвлення і вимагають морально-психологічного врегулювання.

4. Правові причини - виникають у разі різного тлумачення законодавства, порушення процесуальних норм, перевищення повноважень або неузгодженості між відомчими інструкціями. Подібні ситуації потребують юридичного аналізу та офіційного врегулювання у межах дисциплінарних процедур.

5. Соціально-психологічні причини - включають боротьбу за лідерство, неформальні групові впливи, суперництво між підрозділами, а також невдоволення умовами праці чи рівнем винагороди.

Типологія професійних конфліктів у правоохоронній діяльності охоплює:

- **вертикальні конфлікти** - між керівником і підлеглим;
- **горизонтальні конфлікти** - між працівниками одного рівня;
- **внутрішньоособистісні конфлікти** - коли особа переживає суперечність між службовими обов'язками і власними моральними переконаннями;
- **зовнішні конфлікти** - між представниками правоохоронних органів та громадянами, органами влади, ЗМІ або іншими структурами.

Особливу небезпеку становлять **конфлікти, що виникають у стресових або кризових умовах**, коли підвищений рівень емоційної напруги може спровокувати агресію чи втрату самоконтролю. У таких випадках конфлікт переходить у фазу, що загрожує професійній репутації та безпеці всіх учасників.

2. Методи попередження і подолання конфліктів

Методи попередження і подолання конфліктів у правоохоронній сфері мають комплексний характер і спрямовані на підтримання стабільного морально-психологічного клімату, забезпечення дисципліни та довіри в колективі. Конфлікти є неминучими у будь-якому середовищі, де поєднуються висока відповідальність, ризик і чітка ієрархічна структура, тому головне завдання правоохоронця полягає не в уникненні суперечностей, а в умінні своєчасно їх виявляти, нейтралізувати та конструктивно вирішувати.

Попередження конфліктів передбачає системну роботу з виявлення потенційних причин напруженості, формування етичної культури та вдосконалення комунікацій. Серед основних профілактичних методів виділяють:

- налагодження відкритого діалогу між керівництвом і підлеглими;
- чітке визначення службових обов'язків і повноважень кожного працівника;
- створення справедливої системи заохочень і відповідальності;
- організацію тренінгів з етики, комунікації та стресостійкості;
- підтримання позитивного мікроклімату через взаємоповагу, підтримку і командний дух.

Подолання конфліктів вимагає поетапного підходу: усвідомлення проблеми, аналізу її причин, вибору відповідної стратегії і застосування конкретних методів врегулювання. Головне - зберегти баланс між вимогливістю і повагою, уникати агресії, діяти в межах правових норм.

Методи попередження та врегулювання конфліктів у діяльності правоохоронця:

Група методів	Сутність методу	Практичні приклади застосування у правоохоронній сфері
Адміністративно-правові	Регламентування поведінки через накази, положення, інструкції	Чітке визначення функцій і відповідальності в посадових інструкціях; регулювання службової субординації
Організаційно-управлінські	Формування системи управління, що запобігає суперечностям	Розподіл обов'язків, ротація кадрів, прозорість у прийнятті рішень, залучення до обговорення колективу
Психологічні	Використання методів психологічного впливу для зниження напруги	Проведення психологічних тренінгів, консультацій, створення служб підтримки персоналу
Етичні	Дотримання моральних норм і стандартів професійної поведінки	Виховання поваги до колег, нетерпимість до приниження чи образ, впровадження Кодексу етики
Комунікативні	Застосування ефективних технік	Активне слухання, конструктивна критика, відкриті

Група методів	Сутність методу	Практичні приклади застосування у правоохоронній сфері
	спілкування для усунення непорозумінь	обговорення конфліктних питань
Медіаційні	Залучення нейтральної сторони для досягнення компромісу	Внутрішня службова медіація між підрозділами або окремими працівниками, участь психолога чи посередника

Ефективність подолання конфліктів залежить від **особистісних якостей правоохоронця** - самоконтролю, емоційної стійкості, толерантності та здатності до конструктивного мислення. Важливо не лише припинити протистояння, а й **усунути його першопричини**, забезпечивши відновлення довіри й партнерських відносин у колективі.

3. Роль комунікаційних навичок у врегулюванні суперечностей

Комунікаційні навички є центральним інструментом у процесі врегулювання суперечностей у правоохоронній діяльності. Саме від якості спілкування залежить, чи буде конфлікт посилюватися, чи навпаки, поступово втрачати гостроту. Уміння ефективно комунікувати, чути та розуміти співрозмовника, добирати правильний тон і аргументацію - це не лише ознака професійної культури, а й основа успішного управління конфліктними ситуаціями.

У правоохоронній практиці комунікаційні навички виконують **три ключові функції**:

1. **Превентивну**, що дозволяє вчасно виявити ознаки напруженості у колективі або під час спілкування з громадянами та нейтралізувати їх ще до ескалації;
2. **Конструктивну**, яка забезпечує об'єктивний обмін думками і створює умови для компромісу;
3. **Відновлювальну**, коли після конфлікту комунікація сприяє налагодженню довіри, поверненню до співпраці та професійної взаємоповаги.

Основні елементи ефективних комунікаційних навичок включають:

- **активне слухання** - здатність уважно сприймати співрозмовника,

не перебиваючи, уточнювати зміст сказаного і демонструвати зацікавленість;

- **емпатію** - уміння поставити себе на місце іншої людини, зрозуміти її емоції та мотиви, не обов'язково погоджуючись з її позицією;
- **контроль емоцій** - уміння зберігати спокій, уникати агресії або сарказму, навіть якщо інша сторона поводить себе провокативно;
- **позитивну вербальну і невербальну поведінку**, яка створює атмосферу поваги і готовності до діалогу;
- **уміння аргументовано переконувати**, спираючись на норми права, етичні принципи та логіку, а не на авторитарні вимоги.

Комунікаційна компетентність також означає **здатність розпізнавати тип співрозмовника** і обирати відповідну стратегію спілкування. Наприклад, із агресивними особами ефективним буде спокійний і стриманий стиль, тоді як із емоційно збудженими потерпілими - підтримувальний і співчутливий. Професійний правоохоронець повинен уміти адаптувати свою поведінку до ситуації, не втрачаючи контролю над змістом розмови.

У колективі комунікаційні навички допомагають **запобігати конфліктам через взаєморозуміння**, підтримувати доброзичливу атмосферу, попереджати поширення чуток і непорозумінь. У роботі з громадянами - сприяють зниженню рівня агресії, збереженню авторитету служби та забезпеченню правомірності дій.

Особливо важливою є **етична складова комунікації**. Правоохоронець має виявляти повагу до гідності кожної людини, утримуватися від категоричних висновків і оцінок, пам'ятаючи, що будь-яке слово або інтонація можуть вплинути на подальшу поведінку громадян. Замість тиску або наказів ефективніше використовувати пояснення, логічне обґрунтування і доброзичливі формулювання.

4. Медіація і переговори як інструменти розв'язання конфліктів

Медіація і переговори є одними з найефективніших інструментів мирного розв'язання конфліктів у правоохоронній сфері. Вони ґрунтуються на принципах добровільності, неупередженості, взаємоповаги і прагнення до досягнення згоди без застосування примусу чи силового впливу. Для правоохоронця

володіння навичками медіації та переговорного процесу є ключовим елементом професійної культури, адже дозволяє зберегти довіру, уникнути ескалації напруженості й забезпечити стабільність у колективі та суспільстві.

Медіація - це процес урегулювання конфлікту за участю нейтральної третьої сторони (медіатора), яка допомагає сторонам знайти взаємоприйнятне рішення. Вона не передбачає нав'язування рішень, а лише сприяє налагодженню діалогу, усвідомленню інтересів кожної сторони та виробленню компромісу.

Переговори - це форма безпосереднього спілкування між сторонами конфлікту, метою якого є досягнення домовленості або відновлення співпраці. На відміну від медіації, переговори можуть проводитися без посередників, але також вимагають високої культури комунікації, самоконтролю та логічного мислення.

Обидва інструменти мають спільну мету - **відновлення балансу інтересів і збереження робочих або суспільних відносин**. Нижче наведено порівняльну таблицю, яка демонструє особливості, принципи, етапи та практичні прийоми застосування медіації та переговорів у діяльності правоохоронця.

Критерій	Медіація	Переговори
Сутність	Нейтральний посередник допомагає сторонам конфлікту досягти домовленості	Безпосередня взаємодія сторін для узгодження позицій без участі третьої особи
Мета	Відновлення діалогу, пошук спільного рішення, збереження довіри	Досягнення компромісу або конкретної угоди між сторонами
Роль учасників	Медіатор - фасилітатор процесу, не нав'язує рішення; сторони самі визначають результат	Кожна сторона відстоює свої інтереси, але прагне знайти точку балансу
Принципи	Добровільність, нейтральність, конфіденційність, взаємоповага	Рівність сторін, відповідальність за власну позицію, відкритість до діалогу
Етапи	1. Встановлення контакту і визначення правил; 2. Виявлення інтересів сторін; 3. Обговорення	1. Підготовка до переговорів; 2. Формулювання позицій;

Критерій	Медіація	Переговори
	варіантів; 4. Досягнення згоди; 5. Фіксація домовленостей	3. Обмін аргументами; 4. Пошук компромісу; 5. Узгодження рішень
Засоби комунікації	Активне слухання, уточнення, перефразування, емоційна підтримка	Раціональні аргументи, переконання, логіка, чітке структурування пропозицій
Типові сфери застосування у правоохоронній діяльності	Внутрішньокolleктивні конфлікти, спори між підрозділами, непорозуміння з громадськістю, дисциплінарні розбіжності	Службові переговори, узгодження міжвідомчих дій, комунікація під час кризових інцидентів, протидія агресії під час затримань
Переваги	Збереження стосунків, підвищення взаєморозуміння, формування довіри, навчання конструктивній взаємодії	Швидкість, оперативність, гнучкість рішень, можливість контролювати процес
Обмеження	Потребує готовності сторін до діалогу; неефективна при відсутності довіри чи бажання співпрацювати	Може призвести до домінування однієї сторони, якщо не дотримано рівності позицій
Результат	Взаємоприйняте рішення, яке сторони самостійно узгодили	Компроміс або домовленість, що враховує інтереси сторін частково

Успішне застосування медіації та переговорів вимагає **спеціальної підготовки правоохоронців**, зокрема розвитку навичок активного слухання, самоконтролю, емоційної гнучкості, уміння розпізнавати невербальні сигнали та працювати зі стресом. У багатьох державах поліцейські проходять курси **«кризових переговорів»** або **«community mediation»**, що дозволяє ефективно запобігати ескалації конфліктів у громадах.

Для українських реалій особливо важливо впроваджувати **елементи відновного підходу** в роботі правоохоронців, де акцент робиться не лише на покаранні, а й на відновленні довіри, миру та соціальної справедливості.

ТЕМА 6. СТРЕС ТА ЕМОЦІЙНА РЕГУЛЯЦІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Психологічні чинники стресу у роботі правоохоронця

Психологічні чинники стресу у роботі правоохоронця мають безпосередній вплив на його професійну ефективність, етичну поведінку та здатність приймати зважені рішення у складних умовах. Правоохоронна діяльність відзначається підвищеним рівнем відповідальності, ризику, непередбачуваності ситуацій і постійною необхідністю контролю емоцій, що створює значне психологічне навантаження.

Стрес у професійній діяльності - це емоційно-психологічний стан напруження, який виникає у відповідь на вплив складних, загрозливих або конфліктних обставин. Він може бути **короткочасним (гострим)** або **тривалим (хронічним)**. Гострий стрес стимулює мобілізацію сил організму, тоді як хронічний поступово виснажує нервову систему і може призвести до емоційного вигорання.

Основні **психологічні чинники стресу** у роботі правоохоронців поділяються на **зовнішні** та **внутрішні**.

До **зовнішніх чинників** належать:

- постійний контакт із проявами насильства, правопорушеннями, агресією та людським горем;
- робота у непередбачуваних умовах, що пов'язана з ризиком для життя та здоров'я;
- змінний графік служби, чергування у нічний час, відсутність стабільного відпочинку;
- підвищена суспільна увага та публічна оцінка діяльності правоохоронців;
- дефіцит ресурсів, недостатня підтримка з боку керівництва або колег.

До **внутрішніх чинників** належать:

- особистісні риси працівника (рівень емоційної стабільності,

самоконтролю, темперамент);

- невміння адекватно реагувати на критику чи конфліктні ситуації;
- надмірна відповідальність або страх помилки;
- морально-етичні дилеми, коли професійний обов'язок суперечить особистим переконанням;
- недостатня психологічна підготовка до кризових подій.

Під впливом стресових факторів у правоохоронця можуть проявлятися **фізичні та емоційні симптоми**: підвищена тривожність, втома, дратівливість, порушення сну, труднощі у концентрації уваги, емоційне виснаження, а в окремих випадках - агресія або апатія. У службовій діяльності такі стани знижують здатність до прийняття рішень, підвищують ризик помилок і можуть стати загрозою для безпеки як самого працівника, так і громадян.

Для мінімізації наслідків стресу важливим є **формування психологічної стійкості** - здатності зберігати контроль над емоціями, діяти логічно та ефективно навіть у критичних ситуаціях. Вона розвивається через самодисципліну, тренування стресостійкості, участь у психопрофілактичних програмах, а також через підтримку у колективі.

2. Етичні виклики в умовах стресових ситуацій

Етичні виклики в умовах стресових ситуацій виникають тоді, коли правоохоронець стикається з необхідністю діяти швидко, рішуче та під тиском зовнішніх або внутрішніх факторів, що впливають на його здатність приймати виважені рішення. Такі ситуації перевіряють не лише професійні вміння, але й моральну стійкість, оскільки кожна дія службовця має ґрунтуватися на принципах законності, справедливості та поваги до людської гідності.

Стрессова ситуація у правоохоронній діяльності може виникнути під час затримання правопорушника, реагування на злочин, спілкування з агресивними громадянами, проведення обшуків, допитів або виконання наказів в екстремальних умовах. У таких випадках підвищується ризик **порушення етичних норм** через емоційне перевантаження, втому або страх, що може призвести до перевищення повноважень, некоректної поведінки або порушення прав людини.

До основних етичних викликів у стресових ситуаціях належать:

- **спокуса виправдати неправомірні дії** «службовою необхідністю»;
- **зміщення моральних меж**, коли під впливом страху чи гніву службовець втрачає об'єктивність;
- **неусвідомлене проявлення агресії** у вербальній або фізичній формі;
- **байдужість до емоційного стану громадян**, особливо потерпілих чи свідків;
- **механічне виконання наказів без морального аналізу їх правомірності**;
- **емоційне вигорання**, що знижує чутливість до моральних аспектів поведінки.

У таких обставинах правоохоронець повинен керуватися **етичними принципами професії** - гуманізмом, законністю, неупередженістю, відповідальністю та дотриманням прав людини. Підґрунтям рішень у стресі мають бути **норми професійного етичного кодексу** та внутрішнє переконання у моральній допустимості дій.

Важливо також пам'ятати про **межу між професійною доцільністю і моральною правомірністю**. Будь-яке втручання в особисту сферу громадян, застосування сили або обмеження прав має бути обґрунтованим, законним і мінімально необхідним. Навіть у критичних ситуаціях правоохоронець не повинен дозволяти собі проявів неповаги, приниження чи жорстокості.

Вирішенню етичних дилем сприяють:

- **рефлексія власних дій** - аналіз моральних наслідків ухвалених рішень;
- **командна підтримка**, що дозволяє уникати ізолюваності та психологічного тиску;
- **етичні тренінги та моделювання складних ситуацій**, які розвивають готовність діяти з урахуванням моральних критеріїв;
- **самоконтроль і професійна відповідальність** навіть у стані сильного напруження.

3. Методи емоційної саморегуляції

Методи емоційної саморегуляції є необхідною складовою професійної компетентності правоохоронця, адже від здатності контролювати власний емоційний стан залежить не лише ефективність дій, але й дотримання етичних норм у спілкуванні з громадянами. У ситуаціях стресу, небезпеки чи конфлікту службовець має залишатися зібраним, логічним і врівноваженим, щоб ухвалювати об'єктивні рішення.

Емоційна саморегуляція - це усвідомлене керування власними емоціями, думками і поведінкою для збереження внутрішньої рівноваги. У правоохоронній діяльності вона необхідна для подолання напруження, запобігання імпульсивним реакціям і зниження ризику професійного вигорання. Основна мета саморегуляції - **підтримання оптимального психоемоційного стану**, який забезпечує адекватне сприйняття ситуації й раціональну поведінку.

До **основних методів емоційної саморегуляції** належать:

1. **Дихальні техніки.** Контроль дихання є одним із найефективніших способів зниження емоційного напруження. Глибоке повільне дихання нормалізує серцебиття, стабілізує артеріальний тиск і знижує рівень тривожності. Найпоширеніша техніка - «квадратне дихання»: вдих - затримка - видих - пауза (по 4 секунди).

2. **М'язова релаксація.** Метод ґрунтується на поетапному напруженні й розслабленні різних груп м'язів. Це допомагає зняти фізичне напруження, пов'язане зі стресом, і водночас відновити психічну рівновагу.

3. **Аутотренінг.** Це система самонавіювання, що полягає у повторенні позитивних установок: «Я спокійний», «Я контролюю ситуацію», «Мої дії впевнені та точні». Аутотренінг формує внутрішню впевненість, допомагає подолати страх і невпевненість.

4. **Когнітивне переналаштування.** Йдеться про зміну способу мислення у стресових умовах. Правоохоронець має навчитися аналізувати ситуацію без емоційного забарвлення, розділяти факти та оцінки, уникати перебільшення загроз. Це підвищує об'єктивність рішень.

5. **Візуалізація.** Метод полягає у створенні в уяві спокійних, безпечних образів або сценаріїв успішного

вирішення ситуації. Такий прийом зменшує страх і напруження, підвищує концентрацію уваги.

6. Фізична активність. Помірні фізичні навантаження - тренування, прогулянки, плавання - допомагають вивільнити надлишок енергії, відновити емоційний баланс і поліпшити сон.

7. Соціальна підтримка. Спілкування з колегами, друзями або психологом дозволяє поділитися переживаннями, знизити відчуття ізольованості й отримати моральну допомогу.

У роботі правоохоронця особливо важливим є **поєднання короткострокових і довгострокових методів саморегуляції**. Перші застосовуються безпосередньо під час стресової ситуації (дихання, релаксація, візуалізація), другі - у системній роботі над собою (аутотренінг, фізична активність, саморефлексія). Регулярне використання цих методів сприяє формуванню **психологічної стійкості** та здатності залишатися ефективним навіть за умов перевантаження чи небезпеки.

4. Комунікація в умовах підвищеної напруги

Комунікація в умовах підвищеної напруги є одним із найскладніших аспектів діяльності правоохоронця, адже саме в критичних ситуаціях перевіряються його професійна зрілість, стресостійкість і моральна врівноваженість. Такі обставини вимагають не лише оперативності дій, але й уміння керувати власними емоціями, підтримувати ефективний контакт із громадянами, колегами та керівництвом.

Підвищена напруга виникає тоді, коли службовець стикається з агресією, панікою, погрозами, масовими заворушеннями або критикою з боку громадськості. У цих умовах **комунікація набуває кризового характеру**: будь-яке слово, інтонація або невербальний жест можуть вплинути на розвиток подій і безпеку людей. Тому правоохоронець повинен діяти в межах етичних норм, демонструючи витримку, професійність і впевненість.

Основні принципи ефективної комунікації в умовах напруження включають:

1. Спокій і контроль емоцій. Збереження врівноваженості навіть у разі провокацій є першою умовою

професійного спілкування. Підвищений тон або агресивні висловлювання лише посилюють конфлікт.

2. **Чіткість і конкретність повідомлень.** В умовах кризи важливо уникати двозначностей, говорити коротко, зрозуміло й упевнено. Слова правоохоронця мають передавати контроль над ситуацією.

3. **Використання нейтральної лексики.** Емоційно забарвлені висловлювання, оцінки або жаргонні слова можуть бути сприйняті як неповага.

4. **Повага до співрозмовника.** Навіть у складних ситуаціях службовець має зберігати коректність, не принижуючи гідність осіб, із якими спілкується.

5. **Активне слухання.** Це дозволяє зрозуміти мотиви й емоційний стан людини, показати, що її позиція почута, що знижує рівень напруженості.

6. **Уміння відновлювати довіру.** Коли ситуація виходить з-під контролю, допомагають фрази, які демонструють готовність до співпраці: «Я вас розумію», «Ми вирішимо це спокійно», «Давайте разом знайдемо рішення».

Особливо важливою є **невербальна поведінка** правоохоронця. Погляд, жести, поза, дистанція та вираз обличчя часто мають більший вплив, ніж слова. Відкрита поза, контроль міміки, зоровий контакт без агресії формують у співрозмовника відчуття безпеки і знижують емоційне напруження.

У роботі з громадянами у стані афекту, паніки або агресії ефективною є **техніка деескалації**. Вона включає спокійний голос, короткі фрази, уважне вислуховування, підтвердження розуміння ситуації («Я бачу, що ви хвилюєтеся»), уникання суперечок і нав'язування думки. Такі прийоми дозволяють перевести розмову з емоційного рівня на раціональний.

У взаємодії з колегами або підлеглими під час стресу комунікація повинна бути **чітко структурованою** - визначення ролей, розподіл завдань, обмін короткими командами. Це забезпечує оперативність і мінімізує ризик непорозумінь.

Важливо також, щоб керівник підрозділу в умовах підвищеної напруги **подавав приклад етичної поведінки**. Його впевненість,

стриманість і послідовність формують у колективі відчуття безпеки й організованості.

5. Профілактика професійного вигорання

Профілактика професійного вигорання є одним із ключових напрямів психологічного забезпечення діяльності правоохоронців. Умови їх служби характеризуються постійним контактом із ризиком, людським боєм, конфліктами та моральними викликами, що з часом призводить до емоційного виснаження, втрати мотивації й погіршення якості виконання службових завдань.

Професійне вигорання - це стан психічного і фізичного виснаження, що розвивається внаслідок тривалого стресу, надмірного навантаження та недостатньої психологічної підтримки. Для правоохоронця цей синдром є особливо небезпечним, оскільки порушує здатність адекватно реагувати на події, приймати об'єктивні рішення й підтримувати належний рівень етичної поведінки.

Основними проявами професійного вигорання є:

- хронічна втома, зниження енергії;
- байдужість або дратівливість у спілкуванні;
- втрата емпатії до громадян;
- формальне виконання обов'язків без зацікавлення;
- погіршення дисципліни та міжособистісних стосунків;
- зниження самооцінки та впевненості у професійній спроможності.

Вигорання має **три стадії розвитку**: емоційне напруження, резистенція (опір) та виснаження. На першій стадії працівник ще здатен контролювати ситуацію, однак без профілактичних заходів стан поступово переходить у глибшу фазу, де потрібне уже психологічне або навіть медичне втручання.

Для запобігання вигоранню важливо своєчасно застосовувати **комплекс профілактичних заходів**, спрямованих на підтримання балансу між службовими вимогами та особистими ресурсами.

Рівень профілактики	Сутність заходів	Приклади практичної реалізації правоохоронній діяльності у	Очікуваний результат
Індивідуальний рівень	Формування навичок саморегуляції, управління емоціями, збереження внутрішніх ресурсів	- регулярне використання дихальних технік, фізичних вправ; - планування відпочинку; - обмеження надмірної багатозадачності; - розвиток хобі поза службою	Підвищення особистої стійкості до стресу, відновлення енергії, запобігання хронічній втомі
Міжособистісний рівень	Підтримання здорової комунікації з колегами, створення атмосфери довіри та взаємоповаги	- відкриті обговорення проблем; - командні тренінги; - взаємна підтримка під час складних подій; - уникнення токсичних комунікацій	Зменшення міжособистісної напруги, покращення клімату колективів, підвищення командної згуртованості
Організаційний рівень	Управління навантаженням, забезпечення сприятливих умов праці, запровадження системи психологічної підтримки	- справедливий розподіл обов'язків; - ротація кадрів у підрозділах високого ризику; - консультації психологів; - створення кімнат відпочинку; - проведення анкетування для виявлення раних	Зниження рівня професійного виснаження, стабілізація морального стану колективу, підвищення ефективності роботи

Рівень профілактики	Сутність заходів	Приклади практичної реалізації правоохоронній діяльності у	Очікуваний результат
		ознак вигорання	
Керівний рівень	Формування етичного стилю управління, орієнтованого на людяність і довіру	- приклад спокійної, врівноваженої поведінки; - регулярні індивідуальні бесіди з підлеглими; - заохочення успіхів, а не лише покарання за помилки; - створення системи наставництва	Зміцнення довіри між керівництвом і працівниками, зменшення плинності кадрів, підвищення лояльності до служби
Соціально-психологічний рівень	Підтримка позитивного іміджу професії, визнання значущості служби суспільством	- публічне висвітлення позитивних прикладів роботи правоохоронців; - проведення тематичних заходів і тренінгів; - участь у програмах соціальної адаптації	Підвищення престижу професії, зменшення емоційного навантаження, формування почуття гордості за службу

Додатково важливо розвивати **внутрішню мотивацію**, тобто усвідомлення цінності своєї роботи не лише як службового обов'язку, а як суспільної місії. Відчуття значущості власних дій зміцнює психологічну стійкість і допомагає зберегти відданість професії навіть у складних обставинах.

6. Психологічна підтримка у колективі

Психологічна підтримка у колективі є важливою умовою ефективної діяльності правоохоронних органів, адже саме від

внутрішнього мікроклімату, рівня довіри та взаємоповаги між співробітниками залежить здатність колективу діяти злагоджено, особливо у кризових або стресових ситуаціях. Вона сприяє збереженню морального балансу, запобігає професійному вигоранню та підсилює почуття командної єдності.

Психологічна підтримка - це система заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для емоційного відновлення, взаємодопомоги та стабілізації внутрішнього стану працівників. Вона може проявлятися як у формі професійної психологічної допомоги, так і через колегіальну підтримку в межах підрозділу.

У структурі правоохоронної діяльності можна виокремити **три основні напрями психологічної підтримки у колективі:**

1. **Морально-етична підтримка.** Полягає у створенні атмосфери взаємоповаги, доброзичливості, визнання заслуг кожного працівника. Важливо, щоб колеги не лише виконували спільні завдання, а й проявляли людяне ставлення один до одного. Просте співчуття, підтримка у складний момент чи похвала за виконану роботу мають потужний позитивний ефект.

2. **Комунікативна підтримка.** Вона передбачає відкритий діалог, обмін думками, вирішення суперечностей без приниження чи образ. У колективі, де налагоджені чесні й прозорі стосунки, менше конфліктів, а рівень стресу значно нижчий. Службовець, який відчуває можливість висловитися і бути почутим, діє впевненіше та відповідальніше.

3. **Професійно-психологічна підтримка.** Реалізується через роботу психологів, проведення тренінгів, індивідуальних консультацій, групових занять зі зниження напруження. Такі заходи формують навички саморегуляції, сприяють адаптації нових працівників і допомагають колективу справлятися зі стресом після складних подій (затримань, розслідувань, бойових завдань).

Особливу роль у системі підтримки відіграє **керівник підрозділу**, який формує моральний клімат через власний приклад. Його стиль спілкування, уміння вислухати, справедливість і уважність до підлеглих визначають рівень психологічної стабільності всього колективу. Ефективний керівник не лише

контролює дисципліну, а й піклується про моральний стан своїх співробітників, стимулюючи їх до саморозвитку й взаємоповаги.

Важливим чинником є **групова згуртованість**. Колектив, який функціонує на основі довіри, взаємної підтримки та спільної відповідальності, легше долає стресові ситуації, швидше відновлюється після конфліктів чи перевантажень. У таких умовах підвищується продуктивність праці, зменшується рівень плинності кадрів, зростає відданість службі.

Ефективна психологічна підтримка також передбачає **створення умов для відпочинку, неформального спілкування та командоутворення**. Спільні заходи - спортивні змагання, виїзні навчання, дні підрозділу - зміцнюють емоційні зв'язки між працівниками та допомагають формувати позитивну корпоративну культуру.

ТЕМА 7. ЕТИКА ВЗАЄМОДІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА ЗМІ

1. Прозорість і відкритість у правоохоронній діяльності

Принцип прозорості є фундаментом довіри між суспільством і правоохоронними органами. В умовах сучасного демократичного устрою громадяни очікують не лише правового, а й морального обґрунтування дій поліції, прикордонників, нацгвардійців та інших суб'єктів правоохоронної системи. Відкритість діяльності означає готовність до діалогу, звітності та пояснення кожного кроку, що впливає на права і свободи людини.

Прозорість у правоохоронній діяльності передбачає такі основні аспекти:

1. Інформаційну відкритість - регулярне оприлюднення суспільно значущих даних про роботу органів, результати службових розслідувань, статистику злочинності, реагування на звернення громадян. Це не лише обов'язок, закріплений законодавством, але й етичний стандарт, який формує довіру до системи.

2. Комунікаційну відкритість - створення каналів зворотного зв'язку з населенням: гарячих ліній, прийомів громадян, офіційних сторінок у соціальних мережах, зустрічей із громадами. Правоохоронець має сприймати громадян не як об'єкт контролю, а як партнерів у підтриманні безпеки.

3. Процесуальну відкритість - забезпечення можливості громадського контролю за діяльністю підрозділів, доступу журналістів та правозахисників до публічної інформації, участі громадських рад і моніторингових груп.

Відкритість діяльності передбачена низкою нормативних актів, зокрема:

- *Законом України «Про Національну поліцію»* (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>), який встановлює

принцип прозорості та публічності у діяльності поліції, обов'язок інформувати громадськість про результати роботи та забезпечувати доступ до публічної інформації; - *Законом України «Про доступ до публічної інформації»*, що гарантує право кожного громадянина знати, як діють державні органи, зокрема правоохоронні.

Етична вимога прозорості означає не просто виконання норм закону, а **готовність діяти відкрито навіть там, де формальні обмеження цього не вимагають**. Наприклад, правоохоронець повинен пояснити людині причину зупинки транспортного засобу, пред'явити службове посвідчення, повідомити про порядок оскарження дій - це прояв професійної культури, а не лише правовий обов'язок.

Важливою складовою прозорості є **службова звітність перед суспільством**. Регулярні публічні звіти керівників поліції, проведення пресконференцій, участь у громадських слуханнях - це інструменти формування позитивного іміджу органів безпеки, які демонструють відкритість до критики й готовність удосконалюватися.

Етична відкритість також виявляється у **відмові від приховування помилок**. Визнання власних недоліків і своєчасне реагування на скарги громадян підвищує довіру до правоохоронців більше, ніж формальні виправдання. Чесність, відповідальність і готовність до самокритики є ознаками зрілої етичної культури служби.

2. Особливості публічних комунікацій правоохоронців

Публічні комунікації у діяльності правоохоронців мають стратегічне значення, адже вони формують суспільне сприйняття служби, визначають рівень довіри населення та впливають на ефективність профілактики правопорушень. Правоохоронець, який виступає у публічному просторі, одночасно представляє не лише себе, а й державний орган, а тому його слова, манера спілкування та поведінка повинні відповідати високим стандартам професійної етики.

Публічна комунікація у правоохоронній сфері - це система офіційних і неформальних інформаційних контактів між працівниками правоохоронних органів, громадськістю та засобами

масової інформації, спрямована на інформування, роз'яснення та формування позитивного іміджу служби. Вона реалізується через виступи на брифінгах, пресконференціях, участь у ток-шоу, інтерв'ю, повідомлення у соціальних мережах, виступи перед громадськими організаціями, школами, громадами тощо.

Основні **принципи етики публічної комунікації** правоохоронця:

1. **Достовірність і точність інформації.** Поширювати можна лише перевірені дані, що не спотворюють реальний стан справ і не вводять громадськість в оману.

2. **Коректність і зваженість висловлювань.** Заборонено робити оціночні судження щодо осіб, груп чи політичних сил. Службовець має дотримуватися нейтрального, об'єктивного тону.

3. **Збереження службової таємниці.** Публічність не повинна порушувати вимоги законодавства про захист персональних даних та службову інформацію.

4. **Повага до гідності громадян.** Навіть у складних ситуаціях правоохоронець не має права висловлюватися образливо, принижувати чи провокувати.

5. **Недопущення самореклами.** Публічні комунікації повинні відображати інтереси служби, а не особисту популярність працівника.

Нормативну основу етичної публічної комунікації становлять:

- *Кодекс етичної поведінки поліцейського*, який визначає принципи службової поведінки, зокрема об'єктивність, чесність, повагу до прав і свобод людини;
- *Закон України «Про інформацію»*, що регламентує порядок поширення офіційних повідомлень і відповідальність за недостовірну інформацію;
- *Закон України «Про доступ до публічної інформації»*, який забезпечує відкритість дій державних органів у межах етичних і правових норм.

Варто зазначити, що сучасні умови інформаційного середовища вимагають від правоохоронців **цифрової грамотності** та розуміння особливостей комунікацій у соціальних мережах. Публікації в інтернеті, коментарі або репости працівників служби розцінюються як частина їхньої професійної поведінки. Тому будь-який контент,

який може зашкодити репутації органу, є порушенням службової етики.

У публічній комунікації важливо вміти **поєднувати офіційність і людяність**. Сухе інформування має поступатися живому діалогу з громадянами. Наприклад, поліція дедалі частіше використовує формати «відкритих днів», просвітницьких заходів, інтерактивних відео та соціальних кампаній, які демонструють відкритість і готовність до співпраці.

3. Взаємодія зі ЗМІ: стандарти і ризики

Взаємодія із засобами масової інформації є ключовим елементом системи комунікації правоохоронних органів із суспільством. Саме через ЗМІ формується громадська думка щодо ефективності та доброчесності служби. Тому публічні коментарі, виступи або офіційні повідомлення мають здійснюватися професійно, відповідально і в межах етичних норм.

Основні стандарти взаємодії зі ЗМІ:

1. **Достовірність інформації.** Усі повідомлення повинні ґрунтуватися на перевірених фактах. Будь-яка неточність або спотворення даних підриває авторитет служби.

2. **Своєчасність комунікації.** Інформація має бути оприлюднена оперативно, щойно це не зашкоджує розслідуванню або безпеці осіб.

3. **Збалансованість повідомлень.** Потрібно дотримуватись нейтрального тону, уникати оцінкових суджень, упередженості або політичних натяків.

4. **Захист персональних даних.** Заборонено розголошувати відомості про потерпілих, свідків, підозрюваних до ухвалення судового рішення.

5. **Єдність інформаційної політики.** Публічні коментарі надаються виключно уповноваженими представниками підрозділів, що запобігає суперечливим інтерпретаціям.

Взаємодію зі ЗМІ регламентують:

- Закон України «Про інформацію»;
- Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»;

- *Кодекс етичної поведінки поліцейського*, який передбачає обов'язок діяти відкрито, але з дотриманням прав людини та принципу неупередженості.

Водночас, публічна комунікація зі ЗМІ містить **ризик**, які можуть негативно вплинути на імідж служби, розслідування або правопорядок. До таких ризиків належать:

- витік службової інформації;
- поширення неперевірених даних;
- викривлення фактів журналістами;
- емоційна нестриманість працівника;
- втягнення у політичні чи соціальні конфлікти через необережні висловлювання.

Щоб мінімізувати ці ризики, кожен правоохоронець має дотримуватися принципу «одна позиція - одне джерело», а офіційні коментарі повинні проходити узгодження з пресслужбою або керівництвом.

Основні стандарти та ризики взаємодії правоохоронців зі ЗМІ

Напрямок комунікації	Етичний стандарт	Можливі ризики порушення	Рекомендовані дії правоохоронця
Надання офіційної інформації	Достовірність і перевіреність фактів	Викривлення подій, поширення чуток	Перевіряти дані, узгоджувати із керівництвом перед публікацією
Виступи перед журналістами	Коректність, нейтральність, без емоцій	Політична упередженість, конфлікти	Дотримуватися офіційного тону, уникати оцінок
Коментарі у соцмережах	Відповідальність за контент, самоконтроль	Дискредитація служби, публічний скандал	Використовувати офіційні акаунти, уникати особистих суджень
Оприлюднення матеріалів справ	Дотримання процесуальної етики	Порушення таємниці розслідування	Поширювати лише узгоджену інформацію, без ідентифікації осіб
Робота з критикою	Повага, конструктивність	Ескалація конфлікту з журналістами	Відповідати спокійно, дякувати за запит, діяти в межах

Напрямок комунікації	Етичний стандарт	Можливі ризики порушення	Рекомендовані дії правоохоронця
			етики

4. Формування позитивного іміджу правоохоронної служби

Формування позитивного іміджу правоохоронної служби є одним із ключових завдань сучасного публічного управління в секторі безпеки. Імідж не обмежується зовнішнім сприйняттям, а є результатом реальної професійної, етичної та комунікативної поведінки кожного працівника. У суспільстві, де рівень довіри до державних інституцій на пряму впливає на стабільність і правопорядок, створення позитивного образу правоохоронців має стратегічне значення.

Імідж правоохоронної служби формується під впливом трьох основних чинників:

1. **Професійна компетентність.** Громадяни оцінюють службу насамперед через ефективність реагування, якість розслідувань, справедливість прийнятих рішень.

2. **Етична поведінка.** Манера спілкування, повага до громадян, відсутність грубості чи корупційних проявів безпосередньо впливають на сприйняття поліції, прикордонників, митників та інших підрозділів.

3. **Комунікаційна відкритість.** Інформування суспільства про досягнення, участь у соціальних ініціативах, оперативне спростування фейкових новин допомагають зміцнити позитивне уявлення про службу.

Згідно з *Кодексом етичної поведінки поліцейського*, працівник повинен діяти так, щоб своїм прикладом підтримувати авторитет поліції, сприяти підвищенню довіри громадян і зберігати репутацію служби навіть поза межами робочого часу. Це означає, що імідж формується не лише службовими діями, а й приватною поведінкою, зокрема в соціальних мережах чи під час публічних виступів.

Важливим аспектом є **візуальна культура** правоохоронця: охайність форми, стриманість у поведінці, впевненість у позі й мові. Зовнішній вигляд безпосередньо впливає на перше враження громадян, а отже - і на рівень довіри до представника органу влади.

Формування позитивного іміджу також передбачає **участь у**

громадських заходах, соціальних ініціативах і комунікаційних кампаніях. Публічні акції на підтримку дітей, ветеранів, постраждалих у надзвичайних ситуаціях створюють образ служби, що стоїть поруч із людьми, а не над ними.

Позитивний імідж формується не лише через досягнення, а й через **правильну реакцію на критику**. Визнання помилок, публічне вибачення, відкритий діалог із журналістами чи громадськими активістами демонструють зрілість інституції та готовність до самовдосконалення.

Основні складові позитивного іміджу правоохоронної служби

Компонент іміджу	Зміст	Практичні прояви	Очікуваний ефект
Професійна компетентність	Знання законодавства, чітке виконання обов'язків, ефективне реагування	Своєчасне розкриття злочинів, професійне оформлення документів, дотримання процедур	Зміцнення довіри громадян до професіоналізму служби
Етична культура	Дотримання моральних принципів, повага до гідності людини, чесність	Коректне спілкування, уникнення зловживань, ввічливість	Формування позитивного морального образу служби
Комунікаційна відкритість	Публічність, доступність, готовність до пояснень і зворотного зв'язку	Пресбрифінги, звіти, сторінки у соцмережах, пряма взаємодія з громадянами	Підвищення рівня обізнаності населення, партнерські відносини
Візуальна культура	Зовнішній вигляд, поведінка, невербальна мова	Акуратність форми, спокійна манера спілкування, стриманість	Формування відчуття безпеки та поваги
Громадська активність	Соціальна взаємодія поза службою	Участь у благодійних, освітніх, культурних заходах	Підсилення позитивного образу служби як частини громади

5. Протидія маніпуляціям і фейковій інформації

В епоху інформаційних технологій правоохоронні органи все частіше стикаються з викликами, пов'язаними з поширенням маніпулятивних повідомлень, фейків і дискредитаційних кампаній. Такі інформаційні атаки можуть підривати довіру суспільства до інституцій, дестабілізувати громадський порядок і створювати загрозу національній безпеці. Тому питання етики в протидії маніпуляціям стає невід'ємним елементом професійної компетентності сучасного правоохоронця.

Маніпуляція - це цілеспрямований вплив на свідомість людей з метою викликати потрібну реакцію, приховавши справжні наміри. У контексті діяльності ЗМІ або соціальних мереж це може проявлятися через спотворення фактів, емоційне забарвлення інформації, перебільшення чи навмисне замовчування деталей.

Основні ознаки маніпулятивного контенту:

1. відсутність достовірних джерел або посилань;
2. використання гучних заголовків і емоційних слів;
3. підміна понять, узагальнення або перебільшення;
4. апеляція до емоцій замість фактів;
5. спроба викликати агресію чи недовіру до влади.

Правоохоронець, який працює в інформаційному полі, повинен володіти **критичним мисленням** і вміти швидко перевіряти факти. У службовій діяльності це означає:

- перевірку достовірності повідомлень перед реагуванням;
- уникнення передчасних коментарів до офіційного підтвердження;
- координацію з пресслужбами та іншими відомствами, щоб уникнути суперечливих заяв;
- відмову від участі в інформаційних кампаніях сумнівного характеру.

Нормативне підґрунтя протидії маніпуляціям формують такі акти:

- Закон України «Про інформацію»;
- Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»;
- *Стратегія інформаційної безпеки України*, яка визначає захист інформаційного простору пріоритетом державної політики.

З етичної точки зору, боротьба з фейками не зводиться лише до спростувань. Вона передбачає **активну позицію правоохоронця як носія правдивої інформації**. Варто комунікувати з

громадянами відкрито, пояснювати суть подій, ділитися перевіреними фактами, запобігаючи паніці чи дезорієнтації населення.

Особливої ваги набуває **інформаційна відповідальність**. Кожен публічний коментар правоохоронця може бути використаний як привід для маніпуляцій, тому важливо дотримуватись принципів обережності, чіткості та нейтральності.

ТЕМА 8. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА У МІЖНАРОДНОМУ ТА МІЖВІДОМЧОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ

1. Етичні стандарти міжнародних правоохоронних організацій

Етичні стандарти міжнародних правоохоронних організацій визначають моральні та поведінкові орієнтири співробітників, які здійснюють діяльність у сфері боротьби зі злочинністю, захисту прав людини та підтримання міжнародного правопорядку. Вони мають універсальний характер і спрямовані на забезпечення доброчесності, неупередженості, законності та гуманізму в роботі кожного правоохоронця, незалежно від країни його служби.

Найбільш відомим документом, який закріплює універсальні етичні вимоги, є **Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку**, ухвалений Генеральною Асамблеєю ООН у 1979 році (резолюція 34/169). У ньому зазначено, що працівники правоохоронних органів повинні завжди діяти відповідно до закону, з повагою до людської гідності та прав людини, не вдаючись до жорстокого, нелюдського чи принизливого поведіння. Цей кодекс став етичним орієнтиром для формування національних стандартів поведінки поліції в більшості держав світу.

Відповідно до положень Кодексу ООН, кожен правоохоронець зобов'язаний:

1. Поважати та захищати права людини у будь-якій ситуації.
2. Виконувати свої обов'язки без дискримінації за расою, статтю, мовою, релігією, політичними чи іншими ознаками.

3. Використовувати силу лише в крайніх випадках і в межах, необхідних для виконання законного обов'язку.

4. Не допускати тортур, катувань або будь-яких форм насильства.

5. Зберігати службову таємницю, пов'язану з безпекою громадян і держави.

6. Проявляти стриманість, неупередженість і відповідальність у своїх діях.

Іншим важливим документом є **Європейський кодекс поліцейської етики** (прийнятий Радою Європи у 2001 році), який деталізує стандарти поведінки поліцейських у державах-членах Ради Європи. Кодекс підкреслює, що поліція має діяти в інтересах суспільства, залишаючись під демократичним контролем, і при цьому суворо дотримуватись принципів правової держави.

Ключові принципи Європейського кодексу поліцейської етики:

- законність та підзвітність;
- неупередженість і політична нейтральність;
- прозорість і відповідальність у прийнятті рішень;
- повага до людської гідності та культурних відмінностей;
- заборона будь-якої дискримінації чи корупції;
- постійне професійне вдосконалення працівників.

Також у діяльності правоохоронних структур важливе значення мають етичні стандарти **Інтерполу**, зокрема **Кодекс професійної поведінки працівників Генерального секретаріату Інтерполу**. У ньому закріплено обов'язок дотримання чесності, нейтральності, конфіденційності, поваги до суверенітету держав-членів та недопущення використання організації для політичних або дискримінаційних цілей.

Варто зазначити, що етичні стандарти міжнародного рівня мають пряму практичну дію - вони застосовуються в роботі українських правоохоронців під час участі у міжнародних місіях, спільних операціях, обміні інформацією через канали Інтерполу або Європолу. Кожен службовець, який представляє Україну на міжнародному рівні, виступає не лише носієм закону, а й моральним представником держави.

2. Культура комунікацій у міждержавній співпраці

Культура комунікацій у міждержавній правоохоронній співпраці є невід'ємною складовою професійної етики, адже саме якість спілкування визначає рівень взаєморозуміння, довіри та результативності спільних дій між представниками різних країн і правових систем. В умовах глобалізації, спільних операцій проти транснаціональної злочинності, тероризму та кіберзагроз культура комунікації набуває особливого значення як чинник дипломатичного і професійного успіху.

Культура міждержавних комунікацій охоплює систему норм, правил і цінностей, що регулюють ділове спілкування між правоохоронцями різних країн. Вона ґрунтується на таких принципах:

1. Повага до національних і культурних відмінностей. Кожна держава має власну систему права, адміністративну структуру, традиції та протоколи службової взаємодії. Повага до цих особливостей є передумовою плідного співробітництва.

2. Толерантність і нейтральність. Під час міжнародних контактів неприпустимо висловлювати політичні або емоційно забарвлені оцінки щодо інших держав чи їх представників.

3. Офіційність і дипломатичність. Листування, переговори, протокольні зустрічі повинні вестися у формі, прийнятій міжнародною практикою: з дотриманням субординації, ввічливості та точності формулювань.

4. Мовна коректність. Використання зрозумілої, чіткої та юридично виваженої мови, уникнення двозначних термінів і жаргону є ознакою високої культури професійного спілкування.

5. Етична нейтральність. Правоохоронець не має права демонструвати упередженість або особисті симпатії, які можуть вплинути на сприйняття державної позиції України.

Важливим аспектом міждержавної комунікації є **репрезентаційна поведінка правоохоронця**, тобто вміння представляти свій орган і державу на міжнародному рівні. Сюди належать дотримання дипломатичного етикету, стриманість у висловлюваннях, зовнішня охайність, пунктуальність, уміння вести

переговори та відповідати на запитання партнерів коректно й аргументовано.

Крім вербальних аспектів, значення має і **невербальна культура спілкування**: жести, поза, міміка, дистанція під час діалогу. У різних країнах їх тлумачення може відрізнятися, тому правоохоронець має враховувати культурні особливості співрозмовника, щоб уникнути непорозумінь.

Під час міжнародних зустрічей важливо дотримуватися принципів **інформаційної етики**, тобто обережного поводження з відомостями, отриманими в процесі співпраці. Поширення або коментування конфіденційних даних без офіційного дозволу може не лише зашкодити розслідуванню, а й завдати шкоди міжнародній репутації України.

Додатковим чинником культури міждержавних комунікацій є **цифрова етика**. Сучасна співпраця часто відбувається через електронні канали, відеоконференції, міжнародні бази даних. У цих умовах важливо дотримуватися протоколів кібербезпеки, уникати публікації службових матеріалів у відкритих мережах та демонструвати інформаційну обачність.

3. Особливості міжвідомчої комунікації в Україні

Міжвідомча комунікація у правоохоронній сфері України є важливим інструментом забезпечення ефективності системи безпеки, оперативності реагування на загрози та узгодженості дій різних суб'єктів державного управління. Її якість визначає результативність боротьби зі злочинністю, корупцією, контрабандою, тероризмом та іншими загрозами національній безпеці.

Міжвідомча комунікація - це система взаємодії, обміну інформацією та координації рішень між правоохоронними органами, що мають різний функціональний профіль, але спільну мету - захист прав громадян і безпеки держави.

В Україні така взаємодія здійснюється між **Національною поліцією, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою, Державною митною службою, Національною гвардією, Бюро економічної безпеки, органами прокуратури, військовими адміністраціями та іншими суб'єктами.**

Ефективна міжвідомча комунікація ґрунтується на кількох ключових принципах:

1. Законність і регламентованість. Взаємодія відбувається на основі нормативно-правових актів, що визначають повноваження кожного органу. Основними документами є *Закон України «Про Національну поліцію»*, *Закон України «Про Службу безпеки України»*, *Закон України «Про Національну гвардію України»*, *Митний кодекс України* та інші.

2. Єдність мети і дій. Усі учасники міжвідомчої взаємодії повинні діяти узгоджено, у межах єдиної стратегії державної безпеки.

3. Оперативність і точність обміну інформацією. Затримка у передачі відомостей або їх спотворення може призвести до зриву спільних операцій.

4. Конфіденційність. Правоохоронці мають дотримуватись етичних норм щодо збереження службової інформації, не допускаючи її витоку чи неконтрольованого поширення.

5. Взаємоповага і нейтральність. Навіть за наявності різних структурних підпорядкувань або поглядів, представники відомств повинні взаємодіяти у дусі партнерства та професійної ввічливості.

На практиці міжвідомча комунікація реалізується у таких формах:

- спільні оперативні штаби, координаційні ради та аналітичні центри;
- інформаційний обмін між базами даних;
- проведення спільних навчань, службових розслідувань і перевірок;
- узгодження дій під час кризових або надзвичайних ситуацій;
- взаємне делегування представників для спільної участі у заходах або операціях.

Окреме значення має **етичний аспект міжвідомчої комунікації**. Конкуренція або боротьба за пріоритет між органами суперечить принципам публічної служби та шкодить результативності. Тому службовці мають дотримуватися етичного

балансу: визнавати роль партнерів, координувати позиції без перевищення повноважень і уникати конфліктів інтересів.

Серед типових **бар'єрів міжвідомчої комунікації** можна виділити:

- різницю у структурі підпорядкування та завданнях;
- закритість інформації;
- конкуренцію за вплив або ресурси;
- недостатній рівень міжособистісної довіри.

Подолати ці бар'єри допомагають сучасні механізми - **єдині аналітичні системи, електронні платформи обміну інформацією, створення спільних центрів моніторингу, проведення міжвідомчих тренінгів та семінарів.**

Особливості міжвідомчої комунікації в Україні полягають у необхідності балансувати між службовою дисципліною, правовими межами та етичними нормами співробітництва. Її ефективність визначається рівнем довіри, прозорості та відповідальності всіх учасників системи. Тільки за умови етичної взаємоповаги та координації можливо забезпечити єдину державну політику у сфері безпеки й правопорядку.

4. Проблеми та виклики у сфері міжнародного правоохоронного співробітництва

Міжнародне правоохоронне співробітництво є одним із ключових чинників глобальної безпеки, проте воно стикається з низкою проблем і викликів, що мають як правовий, так і етичний характер. Взаємодія між державами у сфері боротьби зі злочинністю вимагає дотримання балансу між суверенітетом кожної країни, принципами прав людини та ефективністю спільних дій.

Одним із головних викликів є **неоднорідність правових систем і стандартів етичної поведінки**. Кожна держава має власну модель правоохоронної служби, власні критерії допустимості доказів, межі використання сили, процедури екстрадиції. Це ускладнює взаєморозуміння під час спільних операцій, зокрема в рамках Інтерполу, Європолу чи двосторонніх угод. Україна, наприклад, під час взаємодії з європейськими структурами повинна узгоджувати дії з положеннями *Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року* та *Конвенції про захист*

прав людини і основоположних свобод».

Другим викликом є **проблема конфіденційності та обміну інформацією**. Під час міжнародного співробітництва правоохоронці оперують чутливими даними, що стосуються осіб, фінансових операцій або національної безпеки. Недотримання правил захисту інформації може призвести до витоку даних, підризу довіри між партнерами чи навіть міжнародних конфліктів. Тому етична норма - це не лише збереження таємниці, а й свідоме обмеження доступу до даних за принципом «потреби знати».

Третім аспектом є **політичний тиск та ризик зловживань міжнародними механізмами**. Інтерпол неодноразово стикався з ситуаціями, коли держави використовували «червоні повідомлення» не для боротьби зі злочинністю, а для переслідування політичних опонентів. У таких випадках етична відповідальність працівників полягає у здатності відрізняти правові підстави від політичних мотивів і запобігати неправомірному використанню міжнародних інструментів.

Також актуальними залишаються **проблеми мовних і культурних бар'єрів**, які можуть спричиняти непорозуміння або спотворення змісту офіційних повідомлень. Тому високий рівень професійної комунікаційної культури, володіння іноземними мовами та навички міжкультурної взаємодії стають необхідними для сучасного правоохоронця.

Викликом є і **різний рівень технологічного розвитку** між країнами. Не всі держави мають доступ до сучасних електронних баз даних, систем цифрової криміналістики чи аналітичних платформ. Це призводить до дисбалансу у швидкості обміну інформацією та ефективності розслідувань.

Окрему увагу слід приділити **етичним проблемам співпраці у сфері боротьби з кіберзлочинністю**. Тут на перший план виходять питання юрисдикції, меж державного втручання в інтернет-простір, дотримання прав на приватність та персональні дані. Зокрема, під час виконання положень *Будапештської конвенції про кіберзлочинність* правоохоронці мають зберігати баланс між ефективністю розслідування і правом людини на інформаційну безпеку.

Етичним викликом міжнародної взаємодії є також **питання рівності партнерів**. У спільних операціях важливо уникати

домінування сильніших сторін або ігнорування ініціатив менших держав. Принцип рівноправного діалогу має бути основою будь-якої міжнародної комунікації у правоохоронній сфері.

Проблеми і виклики міжнародного правоохоронного співробітництва охоплюють правові, культурні, інформаційні та етичні площини. Їх подолання можливе лише за умови спільного дотримання принципів законності, доброчесності, взаємоповаги та професійної солідарності. Етична культура міжнародної взаємодії стає запорукою не лише ефективної боротьби зі злочинністю, а й формування глобальної системи безпеки, заснованої на довірі та праві.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Професійна етика правоохоронця: поняття та зміст

1. Поняття професійної етики в правоохоронній діяльності
2. Етичні стандарти і моральні принципи службовця
3. Взаємозв'язок професійної етики та правових норм
4. Моральний вибір у діяльності правоохоронця

Тема 2. Етичні принципи та цінності правоохоронної служби

1. Принцип законності як етична категорія
2. Принципи гуманізму, справедливості та неупередженості
3. Конфлікт цінностей у службовій діяльності
4. Етичні кодекси та міжнародні стандарти поведінки правоохоронців
5. Відповідальність за порушення етичних норм

Тема 3. Комунікація як складова професійної діяльності правоохоронця

1. Поняття та види професійної комунікації
2. Вербальна і невербальна комунікація в роботі правоохоронця
3. Особливості спілкування з підозрюваними, свідками, потерпілими
4. Бар'єри у спілкуванні та шляхи їх подолання
5. Стратегії комунікації в кризових ситуаціях

Тема 4. Культура спілкування та службовий етикет

1. Основи службового етикету правоохоронця
2. Етикет у діловому та публічному спілкуванні
3. Професійна мова як інструмент впливу та переконання
4. Значення зовнішнього вигляду та поведінки у формуванні довіри
5. Репутація правоохоронця як етична категорія

Тема 5. Конфлікти у правоохоронній сфері та шляхи їх вирішення

1. Причини та типологія професійних конфліктів
2. Методи попередження і подолання конфліктів
3. Роль комунікаційних навичок у врегулюванні суперечностей
4. Медіація і переговори як інструменти розв'язання конфліктів

Тема 6. Стрес та емоційна регуляція у професійній діяльності

1. Психологічні чинники стресу у роботі правоохоронця
2. Етичні виклики в умовах стресових ситуацій
3. Методи емоційної саморегуляції
4. Комунікація в умовах підвищеної напруги
5. Профілактика професійного вигорання
6. Психологічна підтримка у колективі

Тема 7. Етика взаємодії з громадськістю та ЗМІ

1. Прозорість і відкритість у правоохоронній діяльності
2. Особливості публічних комунікацій правоохоронців
3. Взаємодія зі ЗМІ: стандарти і ризики
4. Формування позитивного іміджу правоохоронної служби
5. Протидія маніпуляціям і фейковій інформації

Тема 8. Професійна етика у міжнародному та міжвідомчому співробітництві

1. Етичні стандарти міжнародних правоохоронних організацій
2. Культура комунікацій у міждержавній співпраці
3. Особливості міжвідомчої комунікації в Україні
4. Проблеми та виклики у сфері міжнародного правоохоронного співробітництва

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

Тема 1. Професійна етика правоохоронця: поняття та зміст

1. Дайте визначення поняття професійної етики правоохоронця.
2. Які моральні принципи лежать в основі діяльності правоохоронців?
3. У чому полягає зв'язок між етичними нормами та правовими нормами?
4. Яке значення має моральний вибір у роботі правоохоронця?
5. Поясніть роль етики у формуванні корпоративної культури правоохоронних органів.

Тема 2. Етичні принципи та цінності правоохоронної служби

1. У чому полягає принцип законності як етична категорія?
2. Назвіть основні принципи гуманізму, справедливості та неупередженості.
3. Що таке конфлікт цінностей у службовій діяльності?
4. Яке значення мають етичні кодекси у правоохоронній практиці?
5. Які міжнародні стандарти поведінки правоохоронців Ви знаєте?
6. Види відповідальності за порушення етичних норм.

Тема 3. Комунікація як складова професійної діяльності правоохоронця

1. Дайте визначення професійної комунікації.
2. Які види комунікації застосовуються у правоохоронній діяльності?
3. Що відноситься до невербальної комунікації?
4. Які труднощі виникають у спілкуванні з підозрюваними?
5. Які стратегії комунікації застосовуються в кризових ситуаціях?
6. Яку роль відіграє вміння слухати у роботі правоохоронця?

Тема 4. Культура спілкування та службовий етикет

1. Дайте визначення поняття службового етикету правоохоронця.
2. Які особливості ділового спілкування у правоохоронній сфері?
3. Яке значення має професійна мова у діяльності правоохоронця?
4. Як зовнішній вигляд впливає на формування довіри громадян?
5. У чому полягає репутація правоохоронця як етична категорія?
6. Основні правила культури мовлення у професійній діяльності.

Тема 5. Конфлікти у правоохоронній сфері та шляхи їх вирішення

1. Назвіть основні причини виникнення професійних конфліктів.
2. Які існують типи конфліктів у правоохоронній сфері?
3. Які методи попередження конфліктів Ви знаєте?
4. У чому полягає сутність медіації?
5. Яку роль відіграють переговори у врегулюванні конфліктів?
6. Які психологічні аспекти конфліктів характерні для правоохоронних підрозділів?

Тема 6. Стрес та емоційна регуляція у професійній діяльності

1. Які основні стресові чинники притаманні роботі правоохоронців?
2. Як стрес впливає на прийняття рішень правоохоронцями?
3. Які етичні виклики виникають у стресових ситуаціях?
4. Назвіть методи емоційної саморегуляції.
5. У чому полягає профілактика професійного вигорання?

6. Яку роль відіграє психологічна підтримка у колективі?

Тема 7. Етика взаємодії з громадськістю та ЗМІ

1. Поясніть принцип прозорості у діяльності правоохоронних органів.
2. Які особливості публічних комунікацій правоохоронців?
3. Які стандарти взаємодії зі ЗМІ повинні дотримувати правоохоронці?
4. Як формується позитивний імідж правоохоронної служби?
5. У чому полягає протидія маніпуляціям і фейковій інформації?
6. Які репутаційні ризики виникають у публічній комунікації?

Тема 8. Професійна етика у міжнародному та міжвідомчому співробітництві

1. Які етичні стандарти міжнародних правоохоронних організацій Ви знаєте?
2. У чому полягає культура комунікацій у міждержавній співпраці?
3. Які особливості має міжвідомча взаємодія в Україні?
4. Які проблеми і виклики виникають у сфері міжнародного співробітництва?
5. Які етичні аспекти важливі при обміні інформацією між відомствами?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. Професійна етика правоохоронця: поняття та зміст

1. Дати визначення поняттю «професійна етика правоохоронця» та підкріпити прикладами з нормативно-правових актів.
2. Підготувати есе: «Моральні принципи як основа професійної діяльності правоохоронця».
3. Проаналізувати приклад службової ситуації та визначити, який етичний вибір має зробити правоохоронець.

Тема 2. Етичні принципи та цінності правоохоронної служби

1. Опрацювати Закон України «Про Національну поліцію» і виписати норми, що закріплюють принцип законності.
2. Порівняти етичні кодекси українських та міжнародних правоохоронних органів (наприкладі Кодексу ООН).
3. Підготувати повідомлення-презентацію: «Конфлікт цінностей у службовій діяльності правоохоронця».

Тема 3. Комунікація як складова професійної діяльності правоохоронця

1. Скласти порівняльну таблицю «Вербальна і невербальна комунікація правоохоронця».
2. Розробити модель бесіди правоохоронця з потерпілим.
3. Написати есе: «Бар'єри у професійному спілкуванні та шляхи їх подолання».

Тема 4. Культура спілкування та службовий етикет

1. Підготувати перелік правил службового етикету правоохоронця та проілюструвати прикладами.
2. Скласти словничок професійної мови правоохоронця (10–15 термінів).
3. Написати короткий аналіз: «Репутація правоохоронця як етична категорія».

Тема 5. Конфлікти у правоохоронній сфері та шляхи їх вирішення

1. Розібрати кейс: конфлікт між двома підрозділами поліції через розподіл обов'язків. Запропонувати методи вирішення.
2. Підготувати презентацію «Медіація як інструмент подолання конфліктів».
3. Провести аналіз причин виникнення конфліктів у правоохоронних органах (за матеріалами ЗМІ).

Тема 6. Стрес та емоційна регуляція у професійній діяльності

1. Скласти список основних стресових чинників у роботі поліцейського.
2. Написати есе: «Етичні виклики в умовах стресу».
3. Розробити власну систему емоційної саморегуляції.
4. Підготувати повідомлення: «Профілактика професійного вигорання правоохоронців».

Тема 7. Етика взаємодії з громадськістю та ЗМІ

1. Проаналізувати стандарти прозорості та відкритості у роботі Національної поліції України.
2. Написати есе: «Особливості публічних комунікацій правоохоронців».
3. Підготувати приклади ситуацій, де правоохоронці зіткнулися з маніпуляціями у ЗМІ, і проаналізувати їх.

Тема 8. Професійна етика у міжнародному та міжвідомчому співробітництві

1. Дослідити етичні стандарти міжнародних поліцейських організацій (Інтерпол, Європол).
2. Написати есе: «Культура комунікації у міждержавній співпраці правоохоронців».
3. Проаналізувати особливості міжвідомчої взаємодії в Україні та визначити проблеми.

КЕЙСИ

Тема 1. Професійна етика правоохоронця: поняття та зміст

Ситуація «Подарунок за послугу»: дільничному інспектору після вирішення побутового конфлікту селяни дарують домашню продукцію (м'ясо, овочі). Він розуміє, що відмова образить людей. Як діяти, щоб не порушити етичні норми і водночас зберегти довіру громади?

Ситуація «Старший колега»: молодий патрульний стає свідком того, як його наставник дозволяє собі грубі висловлювання щодо затриманого. З одного боку – корпоративна солідарність, з іншого – очевидне порушення стандартів. Як правильно поводитися?

Ситуація «Публічна критика»: у соцмережах з'являється відео, де громадяни дорікають поліції у бездіяльності. Ви – черговий офіцер, якому доручено офіційно відреагувати. Що сказати і як побудувати відповідь?

Ситуація «Родич у справі»: слідчий виявляє, що його близький родич є підозрюваним у провадженні, яке йому доручили. Яке рішення він має ухвалити, щоб уникнути конфлікту інтересів?

Тема 2. Етичні принципи та цінності правоохоронної служби

Ситуація «Зайва сила»: під час затримання поліцейський застосував фізичний вплив до людини, яка не чинила опору. Чи відповідає це принципам гуманізму та законності?

Ситуація «Упереджена перевірка»: патрульні зупиняють переважно автомобілі громадян іншої національності. Як оцінити дії з точки зору принципу неупередженості?

Ситуація «Наказ чи совість»: керівник вимагає «закрити очі» на порушення підприємця, бо це «корисна людина для міста». Молодий офіцер сумнівається. Як має діяти правоохоронець?

Ситуація «Міжнародні стандарти»: у відділі поліції обговорюють, чи потрібен окремий кодекс етики. Один офіцер наполягає на українських нормах, інший – на інтеграції міжнародних. Як знайти баланс?

Тема 3. Комунікація як складова професійної діяльності правоохоронця

Ситуація «Свідок під тиском»: жінка-свідок відмовляється давати покази, бо боїться помсти. Ваше завдання – переконати її співпрацювати, не тиснувши й не обіцяючи неможливого. Які техніки застосуєте?

Ситуація «Мова тіла»: підозрюваний відповідає «так», але відводить очі і схрещує руки. Як інтерпретувати його невербальну поведінку?

Ситуація «Криза у натовпі»: на мітингу починається штовханина, люди кричать. Ви маєте через гучномовець звернутися до натовпу. Що і як скажете, щоб заспокоїти ситуацію?

Ситуація «Іноземний громадянин»: на кордоні затримано іноземця, який не володіє українською мовою. Як подолати мовний бар'єр у комунікації?

Тема 4. Культура спілкування та службовий етикет

Ситуація «Нарада без етикету»: керівник перебиває підлеглих, кричить і знецінює їхні пропозиції. Як це вплине на моральний клімат колективу?

Ситуація «Жаргон у ЗМІ»: поліцейський у прямому ефірі використовує жаргон і лайливі слова. Як суспільство може сприйняти такий виступ?

Ситуація «Форма й довіра»: співробітник прийшов на публічний захід у зім'ятій формі. Чи впливає це на авторитет установи?

Ситуація «Слово як інструмент»: офіцер у розмові з громадянином застосував різкі та некоректні вирази. Як це позначиться на довірі до поліції?

Тема 5. Конфлікти у правоохоронній сфері та шляхи їх вирішення

Ситуація «Розподіл відповідальності»: у відділі виник конфлікт між двома групами слідчих щодо того, хто має вести резонансну справу. Ви – керівник підрозділу. Як будете діяти?

Ситуація «Громадянин і поліція»: під час затримання водій починає кричати, що його права порушують, і вимагає викликати журналістів. Як не допустити ескалації?

Ситуація «Внутрішній конфлікт»: офіцер скаржиться, що його колега постійно бере легкі завдання, уникаючи складних чергувань. Колектив на межі сварки. Як вирішити конфлікт і зберегти командну єдність?

Ситуація «Посередник»: медіатор має вирішити суперечку між двома підрозділами, що звинувачують одне одного у помилках. Які методи він застосує?

Тема 6. Стрес та емоційна регуляція

Ситуація «ДТП із жертвами»: перший виїзд патрульного на місце аварії з загиблими. Він шокований, руки тремтять, але мусить працювати. Як застосувати техніки саморегуляції?

Ситуація «Негатив у ЗМІ»: після затримання громадянина журналісти публікують матеріал із заголовком «Поліція перевищила повноваження». Колектив обурений. Як зберегти моральний баланс і не допустити вигорання?

Ситуація «Втрата колеги»: у підрозділі загинув співробітник. Які заходи емоційної підтримки має організувати керівництво?

Ситуація «Стрессова дилема»: під час масових заворушень офіцер має обирати: діяти швидко чи суворо дотримуватись процедур. Як прийняти правильне рішення?

Тема 7. Етика взаємодії з громадськістю та ЗМІ

Ситуація «Інтерв'ю під час слідства»: журналіст вимагає коментар щодо справи, яка ще розслідується. Що відповісти, щоб не порушити таємницю слідства?

Ситуація «Фейк у соцмережах»: у Facebook поширюється інформація про нібито «побиття поліцією». Як правильно реагувати?

Ситуація «Невдалий виступ»: офіцер на пресконференції вжив некоректні слова щодо потерпілого. Як відновити довіру громадськості?

Ситуація «Іміджева кампанія»: після скандального інциденту поліція готує інформаційну кампанію. Які кроки будуть етичними і ефективними?

Тема 8. Професійна етика у міжнародному та міжвідомчому співробітництві

Ситуація «Спільна операція з Європолем»: український офіцер бачить різні стандарти у застосуванні сили. Як узгодити дії з партнерами?

Ситуація «Обмін інформацією»: поліція, прикордонники і митниця працюють над спільною справою. Як уникнути порушення конфіденційності?

Ситуація «Національні інтереси»: партнери з іншої держави наполягають на діях, які суперечать українським інтересам. Як діяти етично?

Ситуація «Культурні відмінності»: під час міжнародного тренінгу партнери з різних країн поведуться по-різному у спілкуванні. Як зберегти ефективність і повагу?

ІНТЕРАКТИВНІ ВПРАВИ

Тема 1. Професійна етика правоохоронця: поняття та зміст

1. **Рольова гра «Етична дилема»:** групам дається ситуація, де правоохоронець має зробити моральний вибір (наприклад, конфлікт між буквою закону і гуманністю).
2. **Дебати:** «Що важливіше у правоохоронній діяльності: етика чи закон?»
3. **Кейс-аналіз:** розбір реальної новини про порушення етичних норм правоохоронцем.

Тема 2. Етичні принципи та цінності правоохоронної служби

1. **Мозковий штурм:** скласти «Кодекс етики майбутнього правоохоронця» (5–7 принципів).
2. **Ділова гра:** «Конфлікт цінностей» - групам роздаються картки з протилежними цінностями, які треба узгодити.
3. **Дискусія:** порівняння міжнародних стандартів поведінки поліції та українських норм.

Тема 3. Комунікація як складова професійної діяльності правоохоронця

1. **Рольова гра «Опитування свідка»:** студенти в парах відпрацьовують техніку інтерв'ю.
2. **Інтерактив «Мова тіла»:** завдання розпізнати емоційний стан співрозмовника за невербальними сигналами.
3. **Симуляція кризової комунікації:** група інсценує переговори у випадку захоплення заручників.

Тема 4. Культура спілкування та службовий етикет

1. **Моделювання «Публічний виступ правоохоронця»:** кожен студент презентує звернення до громади.
2. **Рольова гра «Службова нарада»:** відпрацювання правил офіційної комунікації.
3. **Аналіз помилок:** розбір прикладів невдалого ділового листування чи публічних промов.

Тема 5. Конфлікти у правоохоронній сфері та шляхи їх вирішення

1. **Ситуаційна гра «Конфлікт у відділі»:** студенти розігрують суперечку між колегами та шукають спосіб примирення.
2. **Моделювання переговорів:** група ділиться на дві сторони конфлікту та незалежного медіатора.
3. **Дебати «Карати чи домовлятися?»:** дискусія про ефективність жорстких і м'яких методів вирішення конфліктів.

Тема 6. Стрес та емоційна регуляція у професійній діяльності

1. **Психологічний тренінг:** вправи на керування диханням і зняття напруги.
2. **Рольова гра «Етичний виклик під час стресу»:** відпрацювання поведінки в екстремальній ситуації (наприклад, масові заворушення).
3. **Інтерактив «Антивигорання»:** група розробляє план профілактики стресу для правоохоронного підрозділу.

Тема 7. Етика взаємодії з громадськістю та ЗМІ

1. **Прес-конференція:** студенти розігрують ситуацію, де правоохоронець дає коментар журналістам після інциденту.
2. **Аналіз медіа-кейсів:** розбір публікацій про поліцію та визначення, чи дотримано принцип прозорості.
3. **Інтерактив «Антифейк»:** групам даються новини, де потрібно визначити правдиву й маніпулятивну інформацію.

Тема 8. Професійна етика у міжнародному та міжвідомчому співробітництві

1. **Симуляція «Міжнародна нарада»:** студенти представляють правоохоронців з різних країн, які узгоджують спільні дії.
2. **Рольова гра «Міжвідомча взаємодія»:** робота у змішаних групах (поліція, митниця, прикордонники).
3. **Дискусія «Етичні виклики глобальної співпраці»:** аналіз реальних прикладів міжнародного співробітництва.

ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ

Тема 1. Професійна етика правоохоронця: поняття та зміст

1. Професійна етика як складова правової культури правоохоронця
2. Моральні принципи у діяльності правоохоронних органів
3. Етичні стандарти службовця як запорука довіри суспільства
4. Взаємозв'язок професійної етики і правових норм
5. Професійна етика як інструмент запобігання зловживанням владою
6. Моральний вибір у діяльності правоохоронця
7. Етика поведінки правоохоронця у кризових ситуаціях
8. Значення етики для формування корпоративної культури у правоохоронних органах

Тема 2. Етичні принципи та цінності правоохоронної служби

1. Принцип законності як етична категорія правоохоронної служби
2. Принципи гуманізму, справедливості та неупередженості у правоохоронній діяльності
3. Конфлікт цінностей у роботі правоохоронця
4. Роль етичних кодексів у правоохоронній практиці
5. Міжнародні стандарти поведінки правоохоронців
6. Відповідальність за порушення етичних норм у службовій діяльності
7. Принципи професійної честі та гідності правоохоронця
8. Законність і справедливість як інтегровані етичні засади

Тема 3. Комунікація як складова професійної діяльності правоохоронця

1. Професійна комунікація як основа ефективної діяльності правоохоронця
2. Вербальна комунікація у роботі правоохоронця
3. Невербальна комунікація як індикатор емоційного стану
4. Особливості комунікації з підозрюваними
5. Комунікація зі свідками та потерпілими
6. Бар'єри у спілкуванні правоохоронця та шляхи їх подолання
7. Комунікаційні стратегії у кризових ситуаціях
8. Значення слухання як професійної навички правоохоронця

Тема 4. Культура спілкування та службовий етикет

1. Службовий етикет правоохоронця як складова професійної культури
2. Етикет у діловому спілкуванні працівників правоохоронних органів
3. Особливості публічного спілкування правоохоронця
4. Професійна мова як інструмент впливу і переконання
5. Зовнішній вигляд і поведінка як чинники формування довіри
6. Репутація правоохоронця як етична категорія
7. Культура мовлення у професійній діяльності правоохоронця
8. Значення ввічливості у службовому спілкуванні

Тема 5. Конфлікти у правоохоронній сфері та шляхи їх вирішення

1. Причини професійних конфліктів у правоохоронних органах
2. Типологія конфліктів у службовій діяльності
3. Методи попередження конфліктів у колективах
4. Методи подолання конфліктів у правоохоронній практиці
5. Роль комунікаційних навичок у врегулюванні конфліктів
6. Медіація як інструмент вирішення суперечностей
7. Переговори у врегулюванні професійних конфліктів
8. Психологічні аспекти конфліктів у правоохоронних підрозділах

Тема 6. Стрес та емоційна регуляція у професійній діяльності

1. Психологічні чинники стресу у роботі правоохоронця
2. Види стресових ситуацій у правоохоронній діяльності
3. Вплив стресу на прийняття етичних рішень
4. Методи емоційної саморегуляції правоохоронця
5. Комунікація в умовах підвищеної напруги
6. Профілактика професійного вигорання
7. Психологічна підтримка у колективі правоохоронців
8. Етичні виклики у стресових ситуаціях

Тема 7. Етика взаємодії з громадськістю та ЗМІ

1. Прозорість і відкритість у діяльності правоохоронних органів
2. Особливості публічних комунікацій правоохоронців
3. Стандарти взаємодії зі ЗМІ
4. Ризики у комунікації зі ЗМІ для правоохоронця

5. Формування позитивного іміджу правоохоронної служби
6. Протидія маніпуляціям у ЗМІ
7. Протидія поширенню фейкової інформації
8. Репутаційні ризики у публічній комунікації правоохоронця

Тема 8. Професійна етика у міжнародному та міжвідомчому співробітництві

1. Етичні стандарти міжнародних правоохоронних організацій
2. Особливості комунікації у міждержавній правоохоронній співпраці
3. Культура міжвідомчої комунікації в Україні
4. Проблеми етики у міжнародному правоохоронному співробітництві
5. Виклики у міждержавній співпраці правоохоронців
6. Етичні аспекти обміну інформацією між відомствами
7. Міжнародні етичні кодекси у правоохоронній сфері

ТЕСТИ

Тема 1. Професійна етика правоохоронця: поняття та зміст

1. Професійна етика правоохоронця – це:
 - а) Збірник законів
 - б) Система моральних і етичних норм у правоохоронній діяльності
 - в) Інструкція з несення служби
 - г) Програма підготовки
2. Що є підґрунтям формування професійної етики?
 - а) Технічні навички
 - б) Соціальні мережі
 - в) Мораль і суспільні цінності
 - г) Фінансові інтереси
3. Що відрізняє етичні норми від правових?
 - а) Обов'язковість виконання
 - б) Моральна мотивація
 - в) Санкції за невиконання
 - г) Адміністративна відповідальність
4. Моральний вибір правоохоронця визначається:
 - а) Власним інтересом
 - б) Правовими нормами і етичними принципами
 - в) Особистими симпатіями
 - г) Соціальним статусом
5. Етика поведінки правоохоронця в кризових ситуаціях базується на:
 - а) Паніці
 - б) Законності і гуманізмі
 - в) Особистій вигоді
 - г) Випадкових рішеннях

Тема 2. Етичні принципи та цінності правоохоронної служби

1. Принцип законності у правоохоронній діяльності означає:
 - а) Виконання лише вигідних норм
 - б) Чітке дотримання вимог закону
 - в) Використання власних правил
 - г) Гнучке тлумачення закону

2. Які принципи належать до основних цінностей служби?
 - а) Лояльність і толерантність
 - б) Гуманізм, справедливість, неупередженість
 - в) Дружба і колективізм
 - г) Фінансова стабільність
3. Конфлікт цінностей виникає, коли:
 - а) Співробітники змагаються у спорті
 - б) Різні цінності суперечать одна одній у діяльності
 - в) Відсутня дисципліна
 - г) Недостатнє фінансування
4. Етичні кодекси правоохоронців виконують функцію:
 - а) Рекламного документа
 - б) Джерела моральних стандартів поведінки
 - в) Юридичної норми прямої дії
 - г) Наукової літератури
5. Відповідальність за порушення етичних норм може мати:
 - а) Лише кримінальний характер
 - б) Дисциплінарний і моральний характер
 - в) Тільки фінансовий характер
 - г) Виключно адміністративний характер

Тема 3. Комунікація як складова професійної діяльності правоохоронця

1. Професійна комунікація – це:
 - а) Будь-яке приватне спілкування
 - б) Цілеспрямований процес обміну інформацією у службових завданнях
 - в) Неофіційна розмова
 - г) Використання соціальних мереж
2. Вербальна комунікація – це:
 - а) Жести і міміка
 - б) Слова і мовлення
 - в) Символи
 - г) Погляди
3. Невербальна комунікація передає:
 - а) Тільки текстові повідомлення
 - б) Емоції, настрій, ставлення
 - в) Закони
 - г) Інструкції

4. Основна складність комунікації з підозрюваним полягає у:
 - а) Доступності інформації
 - б) Небажанні співпрацювати
 - в) Бюрократії
 - г) Фінансах
5. Стратегії комунікації у кризових ситуаціях спрямовані на:
 - а) Ескалацію конфлікту
 - б) Встановлення контролю та довіри
 - в) Ігнорування проблеми
 - г) Уникнення відповідальності

Тема 4. Культура спілкування та службовий етикет

1. Службовий етикет правоохоронця – це:
 - а) Особистий стиль одягу
 - б) Сукупність правил професійної поведінки
 - в) Кодекс кримінального права
 - г) Внутрішня інструкція
2. Ділове спілкування у правоохоронній сфері передбачає:
 - а) Вільний обмін жартами
 - б) Дотримання офіційних норм і поваги
 - в) Виключно електронну переписку
 - г) Використання сленгу
3. Професійна мова правоохоронця виконує функцію:
 - а) Розважальну
 - б) Інструмента впливу і переконання
 - в) Емоційного вираження
 - г) Заспокоєння
4. Зовнішній вигляд правоохоронця має значення для:
 - а) Формування довіри громадськості
 - б) Внутрішнього контролю
 - в) Підвищення зарплати
 - г) Отримання нагород
5. Репутація правоохоронця формується на основі:
 - а) Особистих стосунків
 - б) Поведінки, етики, результатів діяльності
 - в) Випадкових обставин
 - г) Профілю в соціальних мережах

Тема 5. Конфлікти у правоохоронній сфері та шляхи їх

вирішення

1. Причини професійних конфліктів можуть бути:
 - а) Лише матеріальні
 - б) Організаційні, психологічні, ціннісні
 - в) Тільки дисциплінарні
 - г) Виключно правові
2. Типологія конфліктів у службовій діяльності включає:
 - а) Ігрові та творчі
 - б) Вертикальні і горизонтальні
 - в) Лише особисті
 - г) Випадкові
3. Методи попередження конфліктів ґрунтуються на:
 - а) Ігноруванні суперечностей
 - б) Розвитку комунікації та співпраці
 - в) Примусових заходах
 - г) Санкціях
4. Медіація – це:
 - а) Судове рішення
 - б) Посередництво у вирішенні конфлікту
 - в) Протокол зборів
 - г) Інструкція
5. Переговори у правоохоронній практиці є:
 - а) Формою конфлікту
 - б) Інструментом врегулювання суперечностей
 - в) Причиною напруги
 - г) Випадковим процесом

Тема 6. Стрес та емоційна регуляція у професійній діяльності

1. Основні стресові чинники у роботі правоохоронця – це:
 - а) Фізичні вправи
 - б) Високе навантаження і небезпечні умови
 - в) Відпочинок
 - г) Прогулянки
2. Вплив стресу на правоохоронця проявляється у:
 - а) Покращенні пам'яті
 - б) Погіршенні прийняття рішень
 - в) Зростанні енергії
 - г) Підвищенні комунікабельності

3. Етичні виклики у стресових ситуаціях полягають у:
 - а) Виборі між законністю і вигодою
 - б) Збільшенні фінансування
 - в) Розвагах
 - г) Покращенні дисципліни
4. Методи емоційної саморегуляції включають:
 - а) Ігнорування проблеми
 - б) Дихальні техніки і контроль емоцій
 - в) Агресивні дії
 - г) Випадкові реакції
5. Профілактика професійного вигорання передбачає:
 - а) Повну ізоляцію
 - б) Раціональний відпочинок і підтримку колективу
 - в) Постійне перевантаження
 - г) Ігнорування емоцій

Тема 7. Етика взаємодії з громадськістю та ЗМІ

1. Прозорість у правоохоронній діяльності означає:
 - а) Відсутність звітності
 - б) Відкритість і доступність інформації для суспільства
 - в) Секретність у всьому
 - г) Стирання доказів
2. Особливості публічних комунікацій правоохоронців полягають у:
 - а) Використанні гумору
 - б) Дотриманні офіційного стилю і чіткості
 - в) Вільному спілкуванні
 - г) Виключно особистих думках
3. Взаємодія зі ЗМІ включає:
 - а) Виключно критику
 - б) Надання інформації з урахуванням стандартів і ризиків
 - в) Ігнорування журналістів
 - г) Відмову від коментарів
4. Формування позитивного іміджу служби залежить від:
 - а) Реклами
 - б) Професійної етики і ефективної діяльності
 - в) Стихійних факторів
 - г) Соціальних мереж

5. Протидія маніпуляціям і фейковій інформації вимагає:
 - а) Ігнорування
 - б) Перевірки фактів і відкритої комунікації
 - в) Виключно критики
 - г) Уникнення контактів

Тема 8. Професійна етика у міжнародному та міжвідомчому співробітництві

1. Етичні стандарти міжнародних правоохоронних організацій передбачають:
 - а) Випадкові норми
 - б) Уніфіковані принципи поведінки
 - в) Виключно національні закони
 - г) Особисті інструкції
2. Міждержавна співпраця правоохоронців ґрунтується на:
 - а) Взаємоповазі і культурі комунікацій
 - б) Виключно фінансах
 - в) Особистих контактах
 - г) Випадкових домовленостях
3. Міжвідомча взаємодія в Україні потребує:
 - а) Чіткого розподілу повноважень і комунікації
 - б) Виключно формальних угод
 - в) Ігнорування інтересів
 - г) Випадкових рішень
4. Основні виклики міжнародної співпраці полягають у:
 - а) Недотриманні етичних норм і складності комунікації
 - б) Відсутності конфліктів
 - в) Надлишку ресурсів
 - г) Простоті процедур
5. Етичні аспекти обміну інформацією полягають у:
 - а) Секретності будь-яких даних
 - б) Дотриманні конфіденційності і правових норм
 - в) Повному доступі до всіх матеріалів
 - г) Випадковому поширенні

ГЛОСАРІЙ

1. **Академічна доброчесність** – система етичних принципів у сфері науки й освіти, що передбачає чесність і відповідальність.
2. **Адвокатська етика** – сукупність моральних і професійних норм, що регулюють поведінку адвоката.
3. **Асертивність** – стиль поведінки, що передбачає впевнене і поважне відстоювання власної позиції без агресії.
4. **Бар'єри комунікації** – психологічні, соціальні чи організаційні перешкоди у спілкуванні.
5. **Вербальна комунікація** – обмін інформацією за допомогою усного чи письмового мовлення.
6. **Взаємоповага** – етичний принцип, що передбачає рівне ставлення до співрозмовника.
7. **Гуманізм** – принцип етики, що базується на визнанні цінності людини та її прав.
8. **Ділове спілкування** – комунікація у сфері професійної діяльності, спрямована на досягнення службових цілей.
9. **Довіра** – суспільна оцінка надійності та порядності особи чи організації.
10. **Емпатія** – здатність розуміти емоційний стан іншої людини.
11. **Емоційна регуляція** – контроль і керування власними емоціями.
12. **Етика** – система моральних принципів, що регулюють поведінку людини.
13. **Етика правоохоронця** – сукупність моральних і професійних норм поведінки працівника правоохоронних органів.
14. **Етичні дилеми** – ситуації, де необхідно зробити моральний вибір між двома суперечливими цінностями.
15. **Етичні кодекси** – офіційні документи, що закріплюють професійні норми поведінки.
16. **Етичні норми** – правила, що регулюють моральну поведінку людини.
17. **Етичні стандарти** – узагальнені вимоги до поведінки у професійній діяльності.

18. **Етикет** – система правил ввічливості і поведінки у суспільстві.
19. **Жестикуляція** – невербальний засіб комунікації, рухи рук і тіла.
20. **Законність** – принцип дотримання норм права у професійній діяльності.
21. **Зовнішній вигляд** – візуальне сприйняття працівника, що впливає на довіру громадськості.
22. **Імідж** – цілісне уявлення суспільства про особу чи організацію.
23. **Комунікація** – процес обміну інформацією між людьми.
24. **Комунікаційна стратегія** – цілеспрямована система дій у сфері спілкування.
25. **Конфіденційність** – етичний принцип збереження таємниці отриманої інформації.
26. **Конфлікт** – протистояння сторін із протилежними інтересами чи цінностями.
27. **Конфлікт цінностей** – суперечність між різними моральними орієнтирами у службовій діяльності.
28. **Корпоративна культура** – система цінностей і норм, що регулюють відносини у колективі.
29. **Кризова комунікація** – спілкування в умовах підвищеної загрози чи небезпеки.
30. **Культура мовлення** – дотримання норм літературної мови у спілкуванні.
31. **Культура поведінки** – дотримання соціальних та професійних норм у публічних відносинах.
32. **Культура спілкування** – рівень ввічливості та поваги у комунікації.
33. **Лідерство** – здатність впливати на інших і вести за собою.
34. **Маніпуляція інформацією** – навмисний вплив для досягнення власних цілей.
35. **Медіація** – спосіб розв’язання конфліктів за допомогою посередника.
36. **Медіаційні навички** – уміння врегульовувати суперечки шляхом переговорів.
37. **Міжвідомча комунікація** – взаємодія між різними державними структурами.
38. **Мораль** – система уявлень про добро і зло.

39. **Моральний вибір** – рішення у ситуаціях етичної дилеми.
40. **Неупередженість** – принцип об'єктивності у прийнятті рішень.
41. **Невербальна комунікація** – передача інформації без слів (жести, міміка, постава).
42. **Об'єктивність** – етичний принцип безстороннього оцінювання.
43. **Переговори** – процес узгодження позицій для врегулювання суперечностей.
44. **Поведінка службовця** – прояв норм та цінностей у професійних діях.
45. **Позитивний імідж** – сприятливе сприйняття правоохоронця громадськістю.
46. **Посттравматичний стрес** – психологічний стан після критичних подій.
47. **Потерпілі** – особи, що постраждали від злочину, учасники комунікації з правоохоронцями.
48. **Права людини** – невід'ємні свободи, що лежать в основі діяльності службовця.
49. **Правова етика** – сукупність моральних норм у сфері права.
50. **Принцип гуманізму** – орієнтація на цінність людської гідності.
51. **Принцип законності** – обов'язок діяти відповідно до закону.
52. **Принцип справедливості** – рівне ставлення до всіх учасників правових відносин.
53. **Принцип чесності** – правдивість і відмова від обману у професійній діяльності.
54. **Прозорість діяльності** – відкритість і підзвітність перед громадськістю.
55. **Професійна відповідальність** – обов'язок за наслідки прийнятих рішень.
56. **Професійна мова** – спеціалізована термінологія, що використовується у сфері права.
57. **Професійна етика** – система моральних принципів, що регулюють поведінку працівників певної сфери.
58. **Професійна честь** – моральна оцінка особистості з боку колег та суспільства.

59. **Професійний конфлікт** – суперечність у колективі правоохоронців.
60. **Професійне вигорання** – стан виснаження, що виникає внаслідок перевантаження.
61. **Психологічна підтримка** – допомога у подоланні стресових ситуацій.
62. **Репутація** – суспільна оцінка особи чи установи.
63. **Рольова комунікація** – спілкування залежно від статусу співрозмовників.
64. **Санкції етичні** – заходи відповідальності за порушення норм поведінки.
65. **Справедливість** – етичний принцип рівності й чесності.
66. **Списування** – форма академічної недоброчесності, що дискредитує професійну етику.
67. **Стереотипи** – усталені уявлення, що впливають на комунікацію.
68. **Стиль комунікації** – індивідуальні особливості спілкування.
69. **Стрес** – психофізіологічний стан напруги у складних ситуаціях.
70. **Службова дисципліна** – дотримання правил і норм у правоохоронному органі.
71. **Службовий етикет** – правила поведінки працівника у професійному середовищі.
72. **Тайм-менеджмент** – управління власним часом для підвищення ефективності.
73. **Толерантність** – терпимість до відмінностей у суспільстві.
74. **Управління конфліктами** – цілеспрямовані дії з подолання суперечностей.
75. **Фабрикація** – вигадкування неіснуючих результатів дослідження чи доказів.
76. **Фальсифікація** – спотворення або підробка даних.
77. **Фахова культура** – сукупність професійних знань, умінь і моральних норм.
78. **Формальність у спілкуванні** – дотримання службової дистанції у контактах.
79. **Харизма** – особистісна риса, що забезпечує вплив і довіру.
80. **Чесність** – правдивість і відвертість у поведінці.

81. **Ефективна комунікація** – досягнення взаєморозуміння між сторонами.
82. **Якість спілкування** – рівень змістовності, культури і взаємоповаги у діалозі.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття професійної етики правоохоронця
2. Основні ознаки професійної етики
3. Моральні принципи у діяльності правоохоронця
4. Взаємозв'язок етики та права
5. Роль морального вибору у службовій діяльності
6. Функції професійної етики правоохоронця
7. Вплив етики на формування довіри громадян
8. Професійна етика і корпоративна культура правоохоронних органів
9. Принцип законності як етична категорія
10. Принцип гуманізму у діяльності правоохоронця
11. Принцип справедливості у службовій діяльності
12. Принцип неупередженості як складова етики
13. Конфлікт цінностей у правоохоронній практиці
14. Роль етичних кодексів у роботі правоохоронця
15. Міжнародні стандарти поведінки правоохоронців
16. Види відповідальності за порушення етичних норм
17. Професійна честь і гідність правоохоронця
18. Поняття професійної комунікації
19. Види комунікації у правоохоронній діяльності
20. Вербальна комунікація правоохоронця
21. Невербальна комунікація: приклади і значення
22. Бар'єри у професійному спілкуванні
23. Методи подолання бар'єрів у спілкуванні
24. Особливості комунікації з підозрюваними
25. Особливості спілкування зі свідками
26. Особливості спілкування з потерпілими
27. Стратегії комунікації у кризових ситуаціях
28. Поняття службового етикету правоохоронця
29. Основні правила ділового спілкування у правоохоронних органах
30. Особливості публічного спілкування правоохоронця
31. Професійна мова як інструмент впливу
32. Культура мовлення у діяльності правоохоронця

33. Значення ввічливості у службовому спілкуванні
34. Роль зовнішнього вигляду у формуванні довіри
35. Репутація правоохоронця як етична категорія
36. Причини виникнення професійних конфліктів
37. Типологія конфліктів у правоохоронній сфері
38. Методи попередження конфліктів у колективі
39. Методи подолання конфліктів у службовій діяльності
40. Медіація як інструмент вирішення конфліктів
41. Переговори у врегулюванні конфліктів
42. Психологічні чинники конфліктів у правоохоронних підрозділах
43. Основні стресові чинники у діяльності правоохоронця
44. Вплив стресу на професійну діяльність
45. Етичні виклики у стресових ситуаціях
46. Методи емоційної саморегуляції правоохоронця
47. Комунікація в умовах підвищеної напруги
48. Профілактика професійного вигорання
49. Психологічна підтримка у колективі правоохоронців
50. Прозорість у правоохоронній діяльності
51. Відкритість у публічних комунікаціях правоохоронця
52. Стандарти взаємодії зі ЗМІ
53. Ризики у роботі зі ЗМІ для правоохоронця
54. Формування позитивного іміджу правоохоронної служби
55. Репутаційні ризики у публічних комунікаціях
56. Протидія маніпуляціям у ЗМІ
57. Протидія поширенню фейкової інформації
58. Етичні стандарти міжнародних правоохоронних організацій
59. Культура комунікацій у міжнародній співпраці
60. Особливості міжвідомчої взаємодії в Україні
61. Проблеми міжнародного співробітництва правоохоронців
62. Виклики у міждержавній співпраці правоохоронних органів
63. Етичні аспекти обміну інформацією між відомствами
64. Роль довіри у міжнародному співробітництві
65. Вплив культурних відмінностей на міжнародні відносини
66. Мораль і право як чинники професійної поведінки правоохоронця
67. Зв'язок професійної етики та службової дисципліни
68. Значення комунікативних навичок для ефективної служби
69. Етичні стандарти в умовах воєнного стану

70. Взаємодія професійної етики і лідерства у правоохоронній сфері
- 71.

ЛІТЕРАТУРА

Нормативні акти:

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613>
3. Закон України «Про державну службу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/ed20151210#Text>
4. Закон України (проект) «Про академічну доброчесність». URL: <https://naqa.gov.ua/>
5. Кодекс етики поліцейського: наказ МВС України від 09.11.2016 №1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1504-16#Text>

Підручники, посібники, наукові праці:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А.Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А.Є.Артюхова. Київ; Таксон, 2016. 234 с.
3. Горчинський С.В., Софілканич М.І., Горбенко І.Ф. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. Академічні візії. 2023. № 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/407.>
4. Криштанович М. Ф., Біловус Д. І. (2023). Особливості формування професійного етикету майбутніх юристів. Академічні візії, (18). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/330/294>.
5. Плагіат у Здобувачських роботах: методи виявлення та запобігання: метод. посіб. Дніпропетровськ: ДНУ імені

- Олеся Гончара, 2013. 44 с
6. Семеног О.М. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. 220 с
 7. Ульянова Г. О. Академічна доброчесність в умовах дистанційного навчання [Лекція] // Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні: Всеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації. URL: <https://cuesc.org.ua/novini/vidbulas-lektsiya-prisvyachena-akademichnij-dobrochesnosti-v-umovahdistsantsijnogo-navchannya/>
 8. Ульянова Г. О. Напрями попередження наукового плагіату. Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". 2013. Т. 13. С. 420-428.
 9. Ходаківський Є.І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.
 10. Цуркан-Сайфуліна Ю.В, Агатій Ю.Д. Академічна доброчесність як складова професійної етики в контексті глобалізації освіти. Право і суспільство. 2024. №4. С. 359-363.
 11. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с.
 12. Ястремська О.О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. 124 с.

Допоміжна:

1. Dudchenko V.V., Tsurkan-Saifulina Y.V., Vitman K.M. Legal tech: unravelling the nature and purpose of modern law in the digital era. Social & legal studion. 2023, 6 (3), P. 24-31. URL: <https://sls-journal.com.ua/en/journals/tom-6-3-2023/legal-tech-rozgadka-prirodi-ta-priznachennya-suchasnogo-prava-v-tsifrovu-epokhu>
2. Tsurkan-Saifulina Y. V., Popelnytska Y. D. Discrimination and Rights Violations of Minorities in Ukraine: Evaluating Ethno-

- National Policies for Reform. Pakistan Journal of Criminology. 2023, Vol. 15, No. 04, October-December. P. 29-47.
3. Аболіна Т. Г., Нападиста В. Г., Рихліцька О. Д. та ін. Прикладна етика. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 392 с.
 4. Академічна доброчесність: проблеми реалізації та відповідальність. URL: <https://wiki.legaid.gov.ua>
 5. Алексеєнко А. П., Карпенко К. І., Гончаренко Л. О., Дейнека В. В. Професійна етика вищої освіти: навч. посіб. Харків: ХНМУ, 2015. 77 с.
 6. Барабаш О.О., Цуркан-Сайфуліна Ю.В. Правова культура як елемент ефективності заохочувальних норм у процесі розвитку правової політики держави. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 5 С. 544-546. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-5/137>
 7. Бекетов А.В. Доброчесність як основа освіти: підходи до аналізу, критерії та механізми впровадження / А.В. Бекетов, О.В. Костенко, Т.І. Черниш. – Київ: Науковий центр, 2015. – 77 с.
 8. Бірюкова А. М. Етичні стандарти діяльності судді: поняття та роль. Актуальні проблеми держави і права. Одеса: Юридична література, 2021. С. 21–29.
 9. Бойко С. Суддівська етика: проблеми регулювання. Вісник Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: Науково-практичний юридичний журнал. 2012. № 4. С. 25–26.
 10. Бралатан В. П., Гуцаленко Л. В., Здирко Н. Г. Професійна етика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової л-ри, 2011. 251 с.
 11. Вітюк Г. С. Щодо ролі судової етики. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції: у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 18 трав. 2018 р.). Т. 2. Одеса, 2018. С. 137–139.
 12. Грічун Г. С. Відповідальність за порушення суддівської етики. Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України: у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15–16 трав. 2015 р.). Т. 2. Одеса, 2015. С. 147–150.

13. Добročесність – це чинити правильно навіть коли на тебе ніхто не дивиться. URL: <https://uacrisis.org/uk/dobrochesnist-tse-chynyty-pravyln-navit-koly-na-tebe-niht-ne-dyvysya-golova-nazk>
14. Добročесність пермагає. URL: <https://www.special.online.ua/manifest-dobrochesnosti>
15. Добročесність: поняття, складові та історія. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/blog/dobrochesnist-ponyattya-skladovi-ta-istoriya>
16. Іваненко С.В., Кравчук О.І. Впровадження стандартів добročесності: практичні аспекти та рекомендації. – Київ, 2016. – 61 с.
17. Котуха О.С., Цуркан-Сайфуліна Ю.В. Вплив правової політики на формування заохочувального механізму правового регулювання і правової культури в сучасному українському суспільстві. Правові новели. 2024. № 22. С. 28–35. DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.04>
18. Мар’єнко М., Коваленко В. Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. Фізико-математична освіта. 2023. Т. 38, № 1. С. 48–53.
19. Рекомендації щодо використання штучного інтелекту у навчанні, викладанні та дослідженнях. URL: <https://www.oxsico.com/wp-content/uploads/2023/06/AI-guidelines-for-universities-UA-v1.03.pdf>.
20. Рибачук А. В. (2011). Сучасний стан і проблематика фахової підготовки майбутніх юристів. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems, (28), 441–447.
21. **Соколов В.І.** Проблеми етики та добročесності в сучасній освіті: навчальний посібник / В.І. Соколов; ред. О.М. Шевченко. – Київ : Освіта України, 2017. – 387 с.
22. Тарасенко Н. Штучний інтелект: досягнення в розробці та ризики подальшого розвитку. Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс. 2023. № 4 (186). С. 15–31.
23. Тирон В. (2019). Особливості та потенційні можливості формування професійно-етичної культури майбутніх юристів на основі контекстного навчання. Логос. Мистецтво наукової думки, (5), 85–87.

24. Тофтул М.Г. Сучасний словник з етики: словник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
25. Філіпенко Л. В., Думанський О. В., Козак О. В. Академічна доброчесність в науковому та освітньому середовищі закладів освіти України: погляд крізь призму наявності штучного інтелекту. Академічні візії. 2023. № 19. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/380>.
26. Цуркан-Сайфуліна Ю. В. Креативність правового мислення як складова правового розвитку. Науковий вісник приватного та публічного право. 2023. № 1. С. 24-29. DOI 10.32782/2663-5666.2023.1.4 URL: http://pp-law.in.ua/archive/1_2023/4.pdf
27. Цуркан-Сайфуліна Ю. В., Агатій Ю. Д. Нормативно-правова основа адміністративно-правового регулювання правоохоронної діяльності. Актуальні питання юридичної науки. 2024. № 23. С. 284-291. DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.23.36>
28. Цуркан-Сайфуліна Ю. В., Агатій Ю. Д., Ступак М. Г. Роль ораторського мистецтва в системі становлення професійної майстерності майбутнього правника. Право і суспільство. 2024. № 3. С. 357-363. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.54> URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/3_2024/56.pdf
29. Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Агатій Ю.Д. Роль юридичної техніки в забезпеченні якості законодавства: теоретичні основи та практичні аспекти. Право та державне управління. 2024. № 1. С. 380-384. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.53> URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2024/55.pdf
30. Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Барабаш О.О. Оцінка ефективності правового регулювання через призму заохочувальних правових норм та правової культури. Вчені записки Таврійського національного університету Імені В.І. Вернадського Серія: Юридичні науки. 2024. Том 35 (74) № 1. С. 191-195. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.1/33>
31. Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Марчук В.В., Кольба В. Г. Філософсько-правовий аспект діяльності правоохоронних органів: етичні та моральні дилеми. Юридичний науковий

- електронний журнал. 2025. № 5. С. 439-442. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/99>
32. Штома Л. Н. Роль етики у професійній діяльності фахівця. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. 2012. Т. 1. Вип. 36. С. 72–75.
 33. Юридичний словник. 2-е вид., перероб. і доп. Київ, 1983. 871 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

- www.president.gov.ua – Президент України
- Законодавча влада
- www.rada.gov.ua – Верховна Рада України
- www.ombudsman.kiev.ua – Уповноважений Верховної Ради з прав людини
- Виконавча влада
- www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України
- www.minjust.gov.ua – Міністерство юстиції України
- Судова влада
- www.scourt.gov.ua – Верховний Суд
- www.ccu.gov.ua – Конституційний Суд України
- Інші державні органи
- www.gr.gov.ua – Офіс Генерального прокурора

Рекомендовані науково-аналітичні ресурси

- www.niss.gov.ua – Національний інститут стратегічних досліджень
- www.parlament.org.ua/ – Лабораторія законодавчих ініціатив
- www.dspace.onua.edu.ua – eNUOLAIR репозитарій (архів) НУ ОЮА.
- www.nbuv.gov.ua/ – Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
- www.nlu.org.ua/ – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.
- scholar.google.com - Пошукова система Google Академія (Google Scholar).

Міжнародні видання:

1. Council of Europe. *European Code of Police Ethics (Recommendation Rec(2001)10)*. Strasbourg: Council of Europe, 2001. URL: <https://rm.coe.int/cm-rec-2001-10-european-code-of-police-ethics/1680afda43>
2. Council of Europe. *Ethical communication between police officers and people with disabilities: Practical handbook for law enforcement officers*. Strasbourg: Council of Europe, 2017. URL: <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/ethical-communication-between-police-officers-and-people-with-disabilities-practical-handbook-for-law-enforcement-officers>
3. Europol. *Code of Conduct of Europol*. The Hague: Europol, 2011. URL: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/the_code_of_conduct_of_europol.pdf
4. UNODC. *Handbook on Police Accountability, Oversight and Integrity*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime, 2011. URL: https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_police_Accountability_Oversight_and_Integrity.pdf
5. European Parliament. *Democratic Oversight of the Police*. Brussels: Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2022. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/703590/I_POL_STU\(2022\)703590_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/703590/I_POL_STU(2022)703590_EN.pdf)

Навчально-методичне видання

Професійна етика та комунікаційні навички в правоохоронній сфері : Навчально-методичний посібник до програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності (262 «Правоохоронна діяльність»)/Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Чернівці, 2025. 107с.

В авторській редакції

Підп. до друку 30.06.2025.

Формат 60х84/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman

Суг.

Друк офс. Ум. друк. арк. Обл.-вид. арк.

Тираж 100 пр. Ціна договірна